

SUOMEN KANSALAINEN SIEPATTUNA ULKOMAILLA

Rikoksen uhrin perusoikeudet ja kokemukset viranomaistoiminnassa

Crista Granroth

11/2019

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto	
Crista Granroth	Poliisi (ylempi AMK)	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
Suomen kansalainen siepattuna ulkomailla. Rikoksen uhrin perusoikeudet ja kokemukset viranomaistoiminnassa.	Julkinen	
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto	
Satu Rantaeskola, yliopettaja	Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä		
<p>Tämä opinnäytetyö keskittyy Suomen kansalaisen sieppaukseen ulkomailla. Tutkimuksessa on selvitetty vapauteen kohdistuneen rikoksen kohteena olevan ihmisen perusoikeuksia ja yhdenvertaisuutta. Tavoite on ollut tuoda esille sieppausten yhteydessä käytettäviä oikeita inhimillisiä toimintatapoja, jotka ovat myös oikeudellisen sääntelyn ja kansainvälisten sopimusten mukaisia. Työssä on tarkasteltu viranomaiskäsitteilyn uhrinäkökulmaa ja sitä, miten asianomistajien ja heidän lähipiirinsä kohtaamista voidaan kehittää poliisin toimintatavoissa.</p> <p>Opinnäytetyö on syntynyt tarpeesta saada kartoitettua käytännöt ja kansainvälinen tapa toimia. Tavoitteena on ollut, että lukija saisi ehjän kuvan siitä, mitä ulkomailla tapahtunut sieppaus tarkoittaa yhteiskunnan ja uhrin kannalta. Tietoa on kerätty tutkimalla nykyistä kansainvälistä tilannetta sekä haastatteluilla.</p> <p>Aluksi kerrotaan opinnäytetyön tavoitteista, tarkoituksesta ja tutkimuksessa käytetyistä menetelmistä. Seuraavaksi sieppauksia käsitellään siihen liittyvien teoreettisten viittekehysten näkökulmasta. Sieppauksiin liittyviä neuvotteluja, kansainvälisiä pakotteita suhteessa valtion huolenpitolvastuuseen sekä lunnaiden maksamista käydään tutkimuksessa yksityiskohtaisesti läpi. Opinnäytetyössä haastatellut henkilöt ovat Suomen kansalaisia, jotka ovat olleet siepattuna ulkomailla 2000-luvulla yli 100 vuorokautta. Haastattelututkimus on salassapidon alainen JulkL (621/1999) 24.1 §:n 5. kohdan perusteella. Kerättyjen tietojen myötä saatuja tuloksia on sanallisen analysoinnin ohella esitetty johtopäätöksinä.</p> <p>Tutkielma osoitti, että vastatakseen kansainväliseen rikollisuuteen poliisin on kehitettävä toimintaansa, kun Suomen kansalainen on vakavan rikoksen kohteena ulkomailla.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
72 + 1 liitesivua	marraskuu 2019	Yamk2018ON
Avainsanat		
sieppaus, kaappaus, kidnappaus, neuvottelu, lunnasvaatimus, panttivanki, kidnappausbisnes, vapaudenriisto, rikoksen uhrin oikeudet, poliisi, viranomaistoiminta.		

Resumé

Författare	Examen	
Crista Granroth	Polis (högre YH)	
Publikationens namn	Offentlighetsgrad	
Finsk medborgare kidnappad utomlands. Brottsoffrets grundrättigheter och erfarenheter av myndighetsverksamheten.	Offentlig	
Handledare	Lärdomsprovets form	
Satu Rantaeskola, överlärare	Vetenskapligt lärdomsprov	
<p>Resumé</p> <p>Detta examensarbete fokuserar på finska medborgare som kidnappats utomlands. I undersökningen utreds de grundrättigheter och den jämbördighet som det frihetsberövade brottsoffret har. Målet har varit att lyfta fram korrekta humana verksamhetsmodeller som bör användas i samband med kapningar. Dessa verksamhetsmodeller är också i överensstämmelse med stadgar och internationella avtal. I studien granskas både myndighetsförfarandet ur offrets synvinkel och hur bemötandet av målsäganden och deras närmaste krets kunde utvecklas i polisens verksamhet.</p> <p>Det har funnits ett behov att kartlägga både praxis och internationella seder. Avhandlingen bemöter detta behov. Syftet har varit att läsaren ska få en tydlig bild över vad ett frihetsberövande utomlands innebär för samhället och för offret. Information har samlats in genom att undersöka det aktuella internationella läget samt genom intervjuer.</p> <p>Inledningsvis behandlas avhandlingens ändamål, syfte och de metoder som använts i undersökningen. Därefter diskuteras kidnappningarna ur de teoretiska referensramarnas synvinkel. Förhandlingar som berör kidnappningarna, internationella sanktioner i förhållande till statens omsorgsplikt och betalning av lösesumma avhandlas detaljerat i utredningen. De personer som blivit intervjuade för denna avhandling är finska medborgare som har varit kidnappade utomlands i över 100 dygn under 2000-talet. Forskningsintervjun är konfidentiell enligt OffL (621/1999) 24§ 1 mom. 5 punkten. Resultaten som fåtts på basen av den insamlade informationen har tillsammans med en verbal analys varit grund för slutsatserna.</p> <p>Studien visade att polisen bör utveckla sin verksamhet för att bemöta den internationella brottsligheten då en finsk medborgare utomlands är offer för ett grovt brott.</p>		
Sidantal	Månad och år då lärdomsprovet är granskat	Lärdomsprovets kod (OPS)
72 + 1 sida bilagor	november 2015	Yamk2018ON
Nyckelord		
fånga, bortföra, kupp, kapning, kidnappning, förhandling, krav på lösesumman, gisslan, kidnappningsindustri, frihetsberövande, brottsoffrets rättigheter, polis, myndighetsverksamhet.		

Summary

Author	Degree	
Crista Granroth	Master of Police Services	
Name of publication	Classification	
The abduction of Finnish citizens abroad. The victim's fundamental rights and experiences of the authority's practices.	Public	
Supervisor	Form of thesis	
Satu Rantaeskola, senior teacher	Research thesis	
<p>Summary</p> <p>This thesis is focused on the abduction of Finnish citizens abroad. The research examines the fundamental rights and equality of a person who is subject to a crime against freedom. The objective of the research has been to highlight the appropriate humane measures to be utilized in a case of abduction in accordance with regulations and international agreements. The thesis examines the victim's perspective in an authority's process, as well as the development of police practices in encountering the injured party and related parties.</p> <p>This thesis arises from a need to map out practices and international modes of operation. The objective has been to present a clear image to the reader of what abduction abroad means for society and the victim. The information has been gathered by examining the current international situation and through interviews.</p> <p>The thesis begins with an outline of its objectives, purpose and research methods. Next, abductions are examined through the related theoretical framework. The research details abduction negotiations, international sanctions regarding state responsibility, and the payment of ransom. The interviewees are Finnish citizens who have been abducted abroad for a duration of over 100 days during the 21th century. The interview study is classified in accordance with § 24.1 paragraph 5 of the Act on the Openness of Government Activities (621/1999). The results obtained through the collected data are presented as conclusions alongside the written analysis.</p> <p>The research indicated that in order to respond to international crime, the police also needs to develop their practices in cases where a Finnish citizen is a target of a serious crime abroad.</p>		
Number of pages	Month and year of submission	Thesis code (OPS)
72 + 1 annex pages	November 2019	Yamk2018ON
Key words		
capture, coup, kidnap, negotiation, ransom, hostage, the business of kidnapping, deprivation of personal liberty, the rights of the victim, police, authority's operation.		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 TOTEUTTAMINEN.....	5
2.1 Aihe ja tutkimuskysymykset	5
2.2 Tutkimuksessa käytettävät menetelmät.....	7
2.3 Tietoperustan esittely	9
3 SIEPPAUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	11
3.1 Siepatun ihmisoikeudet	11
3.2 Kansalaisten yhdenvertaisuus.....	12
3.3 Kriminaali- ja oikeuspsykologia	12
3.4 Laatujohtaminen	14
3.5 Tutkimuksessa käytetyt määritelmät	16
4 KIDNAPPAUSBISNES	19
4.1 Neuvottelu sieppauksessa ja niiden sisältö.....	19
4.1.1 Neuvottelun toteuttaminen.....	19
4.1.2 Neuvottelijat.....	20
4.1.3 Viranomaisten päätös aloittaa neuvottelut	21
4.1.4 Jokaisella elämällä on merkitys	22
4.2 Kansainväliset pakotteet suhteessa huolenpitovastuuseen	22
4.2.1 Suomen valtion huolenpitovastuu.....	24
4.2.2 Eurooppalaisia menettelytapoja	25
4.3 Lunnaiden maksaminen.....	26
4.3.1 Maksamalla saadaan siepattu hengissä kotiin.....	26
4.3.2 Maksamalla rahoitetaan rikollisten toimintaa.....	27
4.3.3 Lunnassummat	28
4.4 Panttivankivakuutus	29
5 JOHTOPÄÄTÖKSET SIEPATTUJEN IHMISTEN KOKEMUKSISTA	48
5.1 Poliisin ammattitaidon vaatimus	48
5.1.1 Perusteltavimman ratkaisun harkinta.....	48
5.1.2 Poliisin yhdys henkilön luotettavuus	48
5.1.3 Siepatun saattaminen kotiin.....	49
5.1.4 Viranomaisten yhteydenotot	50
5.1.5 Tervetulo tilaisuus.....	50
5.1.6 Uhrin kuuleminen ja kuulijan vastuu.....	51
5.2 Rikoksen uhrin oikeudet.....	52
5.2.1 Uhri vai selviytyjä.....	52
5.2.2 Oikeus oikeusapuun	52
5.2.3 Oikeus edunvalvojaan.....	53
5.2.4 Esitutkintaviranomaisen tehtävät	53
5.2.5 Tukimuotoja Suomessa ja kansainvälisesti.....	55
5.2.6 Terveysteen liittyvät kysymykset.....	56
5.3 Siepatun yksityisyys	57

	2
5.3.1 Siepattuja koskevien tietojen selvittäminen.....	57
5.3.2 Viranomaisyhteistyö ja yksityisyys	57
5.3.3 Tiedottaminen rikosepäilyn perusteella	58
5.4 Media.....	59
5.4.1 Kansainväliset esimerkit mediasta.....	59
5.4.2 Asianomistajan oikeus puhua	60
5.5 Siepattuna olleen näkemys lähipiirinsä kokemuksista	60
5.5.1 Siepatun lähipiirin selvittäminen	60
5.5.2 Poliisin yhteyshenkilö lähipiirin tukena	60
5.5.3 Kansainväliset esimerkit lähipiirin kohtelusta.....	61
6 LOPUKSI.....	63
OIKEUSKIRJALLISUUS.....	66
VIRALLISET LÄHTEET JA KÄYTETTY LAINSÄÄDÄNTÖ	72
LIITTEET	72

1 JOHDANTO

Sieppauksiin liittyvät operaatiot ovat hyvin vaativia, monitahoisia, kansainvälisesti kiinnostavia ja haastavia moniviranomaistehtäviä. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan rikoksen uhrin kokemuksia tilanteessa, jossa Suomen kansalainen on joutunut törkeän vapaudenriiston uhriksi ulkomailla.

Tutkimukseni keskittyy siepatun oikeudettoman vapaudenriiston kohteena olevan ihmisen perusoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen siitä lähtökohdasta, että kaikkien oikeus elämään ja vapauteen ovat samanarvoisia.

Siepatun elämä on äärettömän psyykkisen, seksuaalisen ja fyysisen uhan ja kuolemanpelon kanssa elämistä. Siepattu on tilanteessa, jossa hänen toimensa, ajatuksensa ja tunteensa ovat toisen henkilön hallinnassa. Vapauden, itsekunnioituksen ja elämän kontrollin menettäminen on äärettömän järkyttävää. Tilanteesta voi seurata vakavia traumaperäisen stressihäiriön oireita ja se voi vakavasti vaikuttaa siepatun terveydentilaan. Yksilöön kohdistuneista traumaista sieppaus, raiskaus ja läheisväkivallan kohteeksi joutuminen ovat tutkimusten mukaan aiheuttaneet eniten häiriöitä uhrille.¹

Viimeisen vuoden aikana heinäkuusta 2018 kesäkuuhun 2019 on ulkomaalaisiin kohdistunut yhteensä 1 517 sieppausta. Tämä tutkimus kohdistuu ulkomailla tapahtuneisiin sieppauksiin, joita on arvioiden mukaan noin kymmenen prosenttia kaikista maailman lunnasvaatimukseen johtavista sieppauksista.²

Maailmalla tapahtuu päivittäin sieppauksia, joissa vaaditaan lunnaita. Lunnasvaatimukset ovat taloudellisia, poliittisia tai muita etuja ja maksetut summat voivat olla mitä vain. Viranomaisilla ei ole tarkkaa tietoa sieppausten kokonaismäärästä ja tilastot vaihtelevat suuresti. Sieppauksia tilastoivat kansainväliset riskienhallintayritykset ja vakuutusyhtiöt, sekä esimerkiksi Euroopan Unionin Eurostat, Global Terrorism Database ja Global Incident Map.

Kun valtioiden hallinnot kaatuvat ja oikeusjärjestelmät hajoavat, kaappauksista ja lunnasvaatimuksista syntyy yksi rikollisten keino hankkia rahaa ja ehkä itse selviytyä hengissä. Näin on tapahtunut Meksikossa, Afganistanissa, Somaliassa ja monissa muissa maissa. Rikolliset sieppaavat paikallisia liikemiehiä ja muita paremmin toimeentulevia. Perheiden maksamien lunnaiden jälkeen he vapauttavat panttivangit.

Sieppaukset, joita seuraa lunnasvaatimus, ovat yleensä järjestäytyneen rikollisuuden toteuttamia. Aasiassa ja Lähi-Idässä tapahtuneiden kaappausten tekijöistä noin 30 prosenttia on islamistisia terroristeja tai muita aseellisia joukkoja. Muissa maanosissa näiden tahojen prosentuaalinen osuus on pienempi.³

Sekasorron, epäjärjestyksen ja mahdollisten sisällissotien seurauksena koulutetut ja paremmissa asemassa olevat pakenevat kotimaistaan. Ulkomaalaisista on tullut

---

¹ Duodecim 2015, 131:558–559; McMains & Mullins 2016, 491–492.

² Constellis, 2019.

³ Control Risks, 2018.

kaappaajien tärkein tulonlähde. Nuoret länsimaalaiset, jotka matkustavat kriisialueille, ovat yksi helpoimmista kohteista, sillä he ovat usein naiiveja ja ottavat harkitsemattoman suuria riskejä. Kaikista arvokkaimpia siepattavia ovat monikansallisten yhtiöiden johtajat ja poliitikot sekä heidän perheenjäsenensä. Heidän turvallisuutensa on toisaalta paljon paremmin suojattu kuin yksinäisten reppureissaajien.

Opinnäytetyössä tutkitaan suomalaisten ulkomailla vapauten kohdistuneiden rikosten asianomistajiksi joutuneiden ja heidän lähipiirinsä kokemuksia viranomaiskäsitelystä. Viranomaistoiminnan tarkoituksena on ensisijaisesti myötävaikuttaa siepatun hengissä pitämiseen ja fyysisen, henkisen ja seksuaalisen koskemattomuuden turvaamiseen sekä mahdollisimman nopeaan vapautumiseen⁴. Tämän opinnäytetyön viranomaistoiminnassa keskitytään erityisesti poliisin toimenkuvaan.

Työni on hyödyllinen poliisiorganisaatiolle ja muille viranomaisille, jotka toimivat yhteistyössä, kun seuraava Suomen kansalainen taas siepataan ulkomailla. Vapauten kohdistuvan rikoksen jälkeen asianomistaja ja hänen lähipiirinsä ovat suurella todennäköisyydellä esimerkiksi psykososiaalisen terveydenhuollon tukitoimien tarpeessa.

---

⁴ Europol 2017, 37.

2 TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksellani haluan selvittää mahdollisten sieppausten yhteydessä käytettäviä oikeita inhimillisiä toimintatapoja, jotka ovat myös oikeudellisen sääntelyn ja kansainvälisten sopimusten mukaisia. Opinnäytetyö keskittyy Suomen kansalaisen sieppaukseen ulkomailla ja siihen liittyvään lainsäädäntöön.

Tutkimuksen tavoite on ollut tuoda esille ulkomailla kaapattujen Suomen kansalaisten viranomaiskäsittelyä uhrinäkökulmasta. Keskiössä on se, miten asianomistajien ja heidän lähipiirinsä kohtaamista voidaan kehittää poliisin toimintatavoissa.

2.1 Aihe ja tutkimuskysymykset

Sieppauksista suurin osa kohdistuu oman maan kansalaisiin erityisesti Väli- ja Etelä-Amerikassa ja Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa.⁵ Yksittäisistä maista sieppauksia on ollut eniten vuonna 2017 Intiassa, Nigeriassa ja Pakistanissa. Intiassa on ilmoitettu tapahtuneen yhteensä 24 000 sieppausta, kun taas sieppausten lukumäärä 100 000:ta asukasta kohden on ollut korkein Turkissa (14,8) vuoden 2006 tilastoissa.⁶

Ulkomaalaisiin kohdistunut uhka tulla siepatuksi on ollut suurinta Afrikassa erityisesti Nigeriassa, Libyassa ja Somaliassa.⁷ Länsimaihin kohdistuneiden sieppausten tilaston kärjessä ovat Turkin, Yhdysvaltojen, Italian, Iso-Britannian, Ranskan ja Saksan kansalaiset.⁸ Ainakin 80 suomalaisen kerrotaan olleen vuoden 1985 jälkeen siepattuna ulkomailla.⁹

Pelkästään toukokuun ja kesäkuun 2019 aikana on tilastoitu, että 385 ihmistä on tullut siepatuksi kotimaansa ulkopuolella. Tämän luvun kokonaismäärästä lähes puolet on poikkeuksellisesti Meksikossa siepattuja siirtolaisryhmiä. Uhreista suurin osa on merillä työskenteleviä tai kouluttamattomia siirtolaisia Latinalaisesta Amerikasta.¹⁰

Länsimaalaisten sieppausten määrä on kasvanut vuodesta 2010 vuoteen 2014 erityisesti jihadistiryhmittymien tekeminä. Tällä vuosituhanella OECD:n 34:n jäsenmaan kansalaisista on vuosittain siepattu ulkomailla 44 ihmistä terroristi- tai jonkin muun aseellisen ryhmittymän toimesta. Jihadistijärjestöt ovat pitäneet kaappaamiaan ihmisiä kauemmin vankeudessa kuin muut aseelliset ryhmittymät, keskimäärin kolmesta kuuteen kuukautta, ja noin yhdeksän prosenttia kaapatuista on ollut vankeudessa yli vuoden. Sieppaukset ovat kohdistuneet erityisesti avustusjärjestöjen työntekijöihin, opiskelijoihin,

---

⁵ Control Risks, 2018.

⁶ Heiskanen 2010, 31.

⁷ NYA Risk, 2018; NYA International 2017.

⁸ Loertscher & Milton 2015, 21–25.

⁹ Nieminen, HS 26.5.2013.

¹⁰ Constellis, 2019.

turisteihin, muihin työntekijöihin sekä toimittajiin. Kriisialueilla on kaapattu erityisesti työntekijöitä ja sotilaita.¹¹

Tutkimuskysymykseni ovat:

Millainen on neuvottelujen ja lunnaiden maksamisen suhde jokaisella kuuluvaan perusoikeuteen ”oikeus elämään”?

Milla tavalla poikkeuksellisen vakavan rikoksen uhri kokee viranomaisten toiminnan sieppaustilanteessa?

Ensimmäinen tavoitteeni on tutkia neuvottelujen sekä lunnaiden maksamisen ja maksamattomuuden rajaa suhteessa jokaiselle kuuluvaan perusoikeuteen ”oikeus elämään” nähden. Viranomaisten vastuu on merkittävä, jos ensimmäisenä oikeushyveenä on Suomen kansalaisen hengen turvaaminen.

Onko oikeus elämään velvoittavampi kuin kansainväliset sopimukset siitä, että terroristeille ei makseta, tätä pyrin tutkimaan. Panttivaningin ottaminen ja lunnaiden vaatiminen voi joskus olla osa suurvaltapolitiikkaa. Olen tutkimuksessa selvittänyt kansainvälisiä käytänteitä.

Valtion vastuu ei ole kustantaa matkoilla aiheutuneita vahinkoja vaan suomalaiset ovat itse vastuussa matkavakuutuksista ja matkustusturvallisuudestaan.¹² Tavallisella matkustajalla ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia hankkia kotimaisten vahinkovakuutusyhtiöiden yrityksille suunnattuja kidnappausvakuutuksia.

On tärkeää, että osaaminen, valmius ja päätöksenteko ovat kunnossa, jotta siepatun vapautusoperaatiossa ei vaaranneta kenenkään henkeä sen vuoksi, että ei osata tai ei uskalleta tehdä päätöksiä eikä toimivaltaisesta viranomaisesta ole tietoa. Ensisijaista on myös se, etteivät esitutkintaviranomaisen toimet aiheuta lisätraumaa vapautetulle tai hänen lähipiirilleen.

Toisena tutkimuskysymyksenä on, millä tavalla poikkeuksellisen vakavan rikoksen uhri kokee viranomaisten toiminnan sieppaustilanteissa. Tätä selvitän haastatteluiden avulla. Haastattelututkimuksessa selvitetään kaapattuna olleen henkilön itsensä kokemukset omasta tilanteestaan, mutta myös kaapattuna olleen henkilön näkemys hänen lähipiirinsä kokemuksista. Epäsuoralla uhriutumisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa oikeudettoman vapaudenriiston kokeneiden uhrien läheisiä.¹³ Näin pystytään selvittämään uhrien näkemykset yhteydenpidon tärkeydestä siepattujen lähiomaisiin sieppauksen aikana. Samoin pystytään selvittämään siepattujen kokemukset mahdollisen rikoksen esitutkinnan ensitoimista heidän vapautumisensa jälkeen.

Keskeinen tutkimuksen kehittämistavoite on osaamisen varmistaminen ja yhteistoiminta eri viranomaisten välillä. Tärkeää on myös psyykkisen ja fyysisen terveydenhuollon auttamisjärjestelmän valmiuden nostaminen. Terveydenhuollon ammattilaisia tarvitaan ehkä jo vapautteen kohdistuvan rikoksen aikana ja jälkihoitoa poikkeuksellisen vakavan

¹¹ Loertscher & Milton 2015, 15–18; 28–36.

¹² Ulkoministeriö 2019.

¹³ Honkatukia 2011, 14.

rikoksen jälkeen. Viranomaisten on ratkaisevaa valmistautua näin marginaalisen rikoslakirikoksen uhrien aseman ymmärtämiseen ja tukipalveluiden olemassa oloon.

Näkökulma tutkimuskysymyksiin on rikoksen uhrin oikeudet sekä poliisin oikeudet, velvollisuudet ja sille määritellyt tehtävät. Ytimessä on valtion vastuu rikoksen uhrin auttamisesta.

Opinnäytetyössä ei tutkita lapsikaappauksia tai lasten oikeudettomia huostaanottoja. Haastateltujen sieppauksia ei käsitellä rikostutkinnan näkökulmasta. Rikosten teonkuvauksista, tapahtumista, tekijöistä, motiiveista ja rikosoikeudellisesta vastuusta ei ole mitään viittauksia eikä kannanottoja.

2.2 Tutkimuksessa käytettävät menetelmät

Tutkimuksen suunta määritellään valitsemalla tutkimusaihe. Teemaan voi liittyä tutkimusongelma tai useampi tutkimuskysymys. Tutkimuksen edetessä tavoitellaan ratkaisun löytämistä tutkimusongelmaan tai kysymyksiin pyritään vastaamaan.¹⁴

Tutkimusta tehdessäni olen lukenut ymmärtääkseni olemassa olevaa lainsäädäntöä ja muuta kirjallisuutta aiheen ympäriltä. Kirjallisuuskatsaus on ollut yksi tutkimuksen menetelmistä. Se on väline tiedon syventämisessä. Kirjallisuuskatsaus on toimiva instrumentti tapauksissa, joissa on tutkimusta ja johtopäätöksiä.¹⁵

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen. Sen toteuttamisessa laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on paras vaihtoehto. Tutkimuksellisessa työssä todellisuus nähdään luonnollisena ja kohdetta pyritään tutkimaan kokonaisvaltaisesti.¹⁶

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista jonkin ilmiön ymmärtäminen, eikä tilastollisten yhteyksien etsiminen.¹⁷ Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena ei ole etsiä totuutta. Valittua aihetta tarkastellaan tietystä näkökulmasta, lähteiden ja kerätyn aineiston pohjalta.¹⁸ Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tietoa kerätään käyttäen yleisesti ihmistä. Näin haastateltujen mielipiteet pääsevät esille.¹⁹

Kvalitatiivisen tutkimuksen tiedon hankinta on luonteeltaan kaiken kattavaa ja aineistoa kootaan luonnollisissa ja aidoissa tilanteissa. Tieto saadaan ihmisten kertomana. He päättävät, mikä on tärkeää. Tosiseikat analysoidaan yksityisestä yleiseen johtavasti. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ilmiön merkityksen ymmärtämisestä.²⁰

Eliittiotantaa hyödynnettäessä valitaan tutkimukseen sellaiset henkilöt, joilta uskotaan saatavan parhaiten tietoa tutkittavana olevasta aiheesta. Heillä on itsensä ilmaisemisen

¹⁴ Hirsjärvi & Hurme 2011, 13.

¹⁵ Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.

¹⁶ Hirsjärvi ym. 2009, 161, 164.

¹⁷ Hirsjärvi & Hurme 2011, 59.

¹⁸ Vilka 2015, 120.

¹⁹ Hirsjärvi ym. 2009, 160, 164.

²⁰ Hirsjärvi ym. 2009, 163–164.

taito, henkilökohtaista kokemusta tutkimusalueesta ja mahdollisimman laaja tietämys teemasta.²¹

Tutkimusaiheen kannalta tarpeelliset aihealueet käsitellään puolistrukturoidussa haastattelussa eli teemahaastattelussa. Näissä arvioidaan saatavan vastauksia tutkimuskysymyksiin tai tutkimusongelmaan. Suunniteltuun teemarunkoon perustuen tai vapaana keskusteluna valikoituja aiheita käsitellään haastateltavien kanssa. Tutkimuksen kannalta ei ole merkitystä sillä, mikä on valikoitujen aiheiden käsittelyjärjestys.²²

Tekemäni teemahaastattelut kestivät tunnista kahteen tuntiin ja ne pohjautuivat suunniteltuun kysymysrunkoon.²³ Haastateltavat olivat saaneet teemarungon etukäteen, jotta halutessaan olivat voineet siihen tutustua.

Keskeistä ja tärkeää on haastattelijan kuuntelemisen taito. Ensinnäkin on tärkeää ymmärtää se, että olemalla hiljaa haastateltava täyttää tauon lisäkommenteilla. Toiseksi haastattelijan on ratkaisevaa olla johdattelun ohjattuna. Hänen tulee käyttää avoimia kysymyksiä ja vastata haastateltavan kommentteihin asiallisilla ilmauksilla ja reaktioilla.²⁴ Haastattelut olivat keskustelun kaltaisia vuorovaikutustilanteita. Haastattelijan tarkoituksena oli antaa tilaa tiedonhaltijalle kertoa kokemuksistaan. Luottamukselliset, vapaamuotoiset vuorovaikutustilanteet voivat tuoda esille asioita, joita ei muuten saada selville. Näissä syvässä keskustelussa saatiin olennaista tietoa tutkimusaiheesta.

Pyrkimyksenä on ollut käsitellä kaikki teemat jokaisen haastateltavan kanssa, mutta kaikilla ei ole ollut samoista aiheista kerrottavaa samassa laajuudessa. Tutkimusmenetelmän hyvänä puolena on ollut se, että haastattelussa pystyttiin painottamaan niitä asioita, jotka kyseisen haastateltavan mielestä ovat olleet aiheen kannalta tärkeitä. Tutkimukseen on näin saatu myös sellaista tietoa, mitä ei etukäteen olisi osannut kysyä.²⁵

Haastattelut toteutettiin keväällä 2019 ja ne taltioitiin kahdella mobiililaitteella haastattelutulosten varmistamiseksi. Haastattelujen jälkeen äänitallenteet on litteroitu. Aineisto on analysoitu pilkkomalla, ryhmittelemällä aihepiireittäin, ja koottu sitten uudelleen loogiseksi kokonaisuudeksi²⁶. Aineistoanalyysia nimitetään teemoitteluksi. Analyysivaiheessa tutkitaan useassa haastattelussa yhteisesti esille tulevia aihealueita. On todennäköistä, että teemoittelussa lähtöasetelman pääteemat nousevat esiin, mutta usein ilmestyy niitä mielenkiintoisempia uusia teemoja.²⁷

Olen haastatellut kolme Suomen kansalaista, jotka kaikki ovat olleet siepattuina ulkomailla yli 100 vuorokautta 2000-luvulla. En tule opinnäytetyössäni kertomaan heidän henkilöllisyyttään enkä tarkemmin rikosten yksityiskohtia. Tutkimuksessani tärkeintä on analysoida eliittiotannassa haastateltujen henkilöiden näkökulmia viranomaisten työstä liittyen kaappaukseen. Haastatteluista tuotiin suoria lainauksia tämän tutkimuksen salassa pidettävään aineistoon. Jokainen haastateltava on antanut luvan keskustelujen taltioimiseen ja haastattelujen sisällön tuomiseen tähän tutkimukseen.

²¹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 99.

²² Vilka 2015, 124.

²³ Liite 1: teemarunko.

²⁴ Maxfield & Babbie 1995, 229.

²⁵ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 55–56.

²⁶ Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.

²⁷ Hirsjärvi & Hurme 2011, 173.

Tutkimuksen varsinainen substanssi on haastattelujen kautta saatu informaatio. Haastattelujen sisältö on vakavien rikosten uhrien todellisia kertomuksia tapahtumista, tunteista ja traumaista. Tutkimuksessa käytetyt haastattelut ovat salassa pidettävää aineistoa rikoksen uhrin suojelemiseksi, eikä niitä tulla julkaisemaan.

Vaikka Poliisiammattikorkeakoulun lähtökohta opinnäytetöissä on julkisuus, on tästä opinnäytetyöstä salattu haastattelujen osuus. Analysoiduista haastatteluista on tehty opinnäytetyöhön yhteenveto, joka on julkinen.

En ole työssäni käyttänyt mitään salassa pidettävää viranomaismateriaalia, vaan kaikki kirjoitetut asiat ovat julkisista lähteistä ja painetuista kirjoista. Taustatutkimusta ja keskusteluja olen käynyt paljon, mutta julkinen työ ei sisällä mitään salassa pidettävää tietoa.

Olen tätä opinnäytetyötä tehdessäni ollut yhteydessä suomalaisten toimijoiden lisäksi ruotsalaisiin, norjalaisiin, saksalaisiin sekä isobritannialaisiin kollegoihin. Lisäksi olen keskustellut aiheesta laaja-alaisesti yksityisen turvallisuusalan toimijoiden ja riskivakuutusasiantuntijoiden kanssa.

2.3 Tietoperustan esittely

Tietoperustan lähtökohtana ovat kolmen yli 100 vuorokautta panttivankina olleen Suomen kansalaisen haastattelut. Tieto perustuu myös jonkin verran poliisin työssä Helsingin poliisilaitoksella ja keskusrikospoliisissa saatuun kokemukseen. Tutkimuksen tietopohja muodostuu lainsäädännöstä ja ohjeista, jotka muodostavat lähdeaineiston. Opinnäytetyöni aihetta ei ole käsitelty tästä näkökulmasta suomalaisessa kirjallisuudessa eikä siitä ole tehty tutkimuksia tai opinnäytetöitä esimerkiksi Poliisiammattikorkeakoulussa tai Maanpuolustuskorkeakoulussa.

Kirjallisuus on lähes kokonaan englanninkielistä materiaalia panttivankien vapauttamisesta, taktisesta neuvottelusta kaappajien kanssa ja terrorismista. Kansainvälisistä kaappauksista on tehty viranomaisten käyttöön käsikirjoja esimerkiksi Europolissa ja Yhdistyneissä kansakunnissa.

Tutkimuksen kohteesta on saatavilla kotimaista kirjallisuutta kansallisista panttivankioperaatioista. *Tapaus Larha* on kertomus helsinkiläisestä taksinkuljettaja *Ilpo Larhasta*, joka tuomittiin vuonna 1992 tehdystä palkkamurhasta ja joka karkasi Helsingin lääninvankilasta yhdessä vankitoveri *Kullervo Haikaksen* kanssa. Karkumatka päättyi Lahteen 55 tuntia kestäneen piiritysoperaation jälkeen vuonna 1994.

Lahden rikospoliisin väkivaltatoimiston rikoskomisario *Aimo Ojanen* oli *Larhan* piiritystilanteen johtovastuussa. Hänen mukaan haasteisiin on varauduttava, se ei ole uhkakuvien maalaamista, vaan kaukonäköisyyttä, joka kasvaa korkoa.²⁸ Samoja ajatuksia tuntevat varmasti monet poliisiviranomaiset nykyäänkin: vakavia ja vaativia rikoksia tapahtuu, niihin tulee varautua ja niihin täytyy löytyä taloudellisia resursseja. *Ojasen*

---

²⁸ Sisäasiainministeriö 1996, 2.

sanoin "Järkevä ylimitoitus on aina tilanteen hoitamisessa puolusteltavissa, alimitoitusta ei vahingon sattuessa voi enää korjata"²⁹.

Operaatio Ullakko oli 26-vuotiaan *Herlinien* sukuun kuuluvan naisen sieppaus Helsingissä kesällä 2009. Se oli kansallinen rikos, mutta siinä oli olemassa kaikki kansainvälisen kaappauksen elementit. Poliisi uskoi aluksi taistelevansa äärimmäisen ammattitaitoista ja kovaotteista rikollisryhmää vastaan. Sen luultiin pitkään kytkeytyvän ulkomaille, kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen.³⁰

Suomessa kansallisesti tapahtuneen ensimmäisen todellisen kidnappaustapauksen tutkinnanjohtajana toimi rikosylikomisario Juha Rautaheimo³¹. Saatuaan kahdeksan miljoonan euron lunnaat turkulainen *Juha Turunen* vapautti 17 vuorokautta vankeudessa olleen panttivangin. Poliisi otti *Turusen* kiinni vielä saman päivän aikana. Hänen todettiin syyllistyneen panttivangin ottamiseen, törkeään kiristykseen, törkeään pahoinpitelyyn, törkeään kotirauhan rikkomiseen ja törkeään kavallukseen. *Turunen* todettiin syyntakeiseksi ja tuomittiin maaliskuussa 2013 yhdeksäksi vuodeksi vankeuteen.³²

---

²⁹ Sisäasiainministeriö 1996, 30.

³⁰ Mölsä 2010, 11.

³¹ Rautaheimo 2019, 297.

³² Mölsä 2010, 12.

3 SIEPPAUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Aiheeni kuuluu laatujohtamisen viitekehykseen, mutta siinä on myös rajapintoja oikeustieteelliseen tutkimukseen. Tämän tutkimuksen teoreettisella kehyksellä ja käsittekartalla tarkoitetaan tutkittavassa ilmiössä olevien keskeisten tekijöiden, niiden välisten suhteiden ja eri näkökohtien jäsentelyä ryhmiin³³.

Mielenkiintoisella tavalla tutkimuksessa esiintyy yhtymäkohtia kriminologiaan. Viktimologia eli uhritiede on kehittynyt kriminologian omaksi tutkimushaaraksi, tutkimuksen kiinnostuksesta rikosten uhrien näkökulmaan. Viktimologian haaste on sen nostattamat tunteet esimerkiksi uhri-sanasta, johon liitetään mielikuvia kärsimyksestä ja viattomuudesta. Neutraalimpia termejä ovat rikoksen kohde, asianomistaja tai rikoksella loukattu. Uhritieteen tutkimuksen tulee olla merkittävässä asemassa kriminaalipolitiikassa kehitettäessä rikosprosessia ja rikosoikeudellista järjestelmää.³⁴

3.1 Siepatun ihmisoikeudet

Perus- ja ihmisoikeudet ovat perustavanlaatuisia, kaikille yhdenvertaisesti kuuluvia oikeuksia. Ihmisyyden ja ihmisarvon korostaminen ovat keskiössä³⁵. Kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa on turvattu ihmisoikeudet ja Suomen perustuslaissa on turvattu perusoikeudet. Oikeusvaltion periaatteen mukaisesti yhteiskunnan tulee turvata kansalaisille tasavertaiset mahdollisuudet tavoittaa oikeutensa³⁶. Ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapaus ja oikeudet ovat perustuslain mukaisesti Suomen valtiosäännön turvaamia. Kun Suomen kansalainen on vapaudenriiston kohteena, hädässä ja vakavan jatkuvan rikoksen uhrina, on valtiolla vastuu hänen perusoikeuksiensa ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Nämä ilmenevät Suomen perustuslain 22 §:n valtiolle asettamista velvoitteista.

Ihmisoikeuksia ja kansainvälisiä sopimuksia, joihin Suomi on sitoutunut, ei voida evätä sillä perustella, että esimerkiksi yleisellä tasolla kyseenalaistetaan yksilön matkustaminen kriisialueelle. Kansalaisia tulee aina kohdella oikeusturvan kannalta tasavertaisesti. Yksilö kantaa vastuun vain omista teoistaan.

Kullakin yksilöllä on YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 3. artiklan mukaan oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Tätä artiklaa rikotaan räikeästi oikeudettoman vapaudenriiston ja panttivankina olemisen aikana. Julistus ei ole oikeudellisesti sitova, mutta se on tullut osaksi tavanomaista kansainvälistä oikeutta. Julistuksen periaatteet on vahvistettu useissa kansainvälisissä sopimuksissa ja se voidaan nähdä osoituksena julistuksen velvoittavuudesta.

³³ Anttila 2014.

³⁴ Kjällman 2017, 225–228.

³⁵ Rantaeskola 2019, 21.

³⁶ HE 1997 / 132.

Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen on mainittu Suomen perustuslain 2 luvun 7 §:ssä. Yksityiskohtaisemmin kysymys on laajoista oikeuksista:

Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti.

Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

3.2 Kansalaisten yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on turvata yhdenvertaisuutta. Viranomaisen toimenpiteiden on oltava tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Seuranta ja läpinäkyvyys ovat edistämistoimia yhdenvertaisuustilanteen selvittämiseksi. Valtion on kannettava sosiaalista vastuuta siitä, että yhdenvertaisuus toteutuu jokaisen kansalaisen tilanteessa.

Yhdenvertaisuus on huomioitava myös sensitiivisyydessä, ettei kaappaustilanteen aikana epähuomiossa tai ajattelematta loukata siepatun yksityisyyttä. On hyvin oleellista, ettei siepatun henkilökohtaisista asioista kerrota esimerkiksi lähipiirille vain sen vuoksi, että hän itse ei voi yksityisyyteensä vaikuttaa.

Poliisi ei olisi valjastanut *Operaatio Ullakkoon* niin suurta voimaa, ellei kyse olisi ollut rikkaasta ja vaikutusvaltaisesta perheestä, ovat kyynisimmät arvostelijat väittäneet. Epäily on varmasti aiheellinen, mutta olisiko niin sanottua tavallista ihmistä siepattu ja vaadittu miljoonalunnaita.³⁷ Viranomaisten on huolehdittava kaikkein rikkaimmista kansalaisistaan; ei heillä ole velvollisuutta hakea perusoikeuksiensa toteutumista yksityissektorilta. Viranomaisten on huolehdittava myös kaikista köyhimmistä ja huono-osaisimmista kansalaisistaan. Ei heidän asioitaan saa jättää hoitamatta, vaikka heillä itsellään ei olisi voimavaroja vaatia perusoikeuksiaan. Yhdenvertaisuus on sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa.

3.3 Kriminaali- ja oikeuspsykologia

Sieppaukset voidaan jakaa tyypeittäin ja taustoittain perheensisäisiin ja perheen ulkopuolisiin. Tässä tutkimuksessa keskitytään perheen ulkopuolisiin sieppauksiin. Perheen ulkopuolisten sieppausten taustalla voivat olla esimerkiksi seksuaaliset motiivit,

---

³⁷ Mölsä 2010, 10.

äidiksi tulemisen tarve, taloudelliset motiivit, joihin liittyvät lunnasvaatimukset ja kiristys, poliittiset motiivit ja panttivankitilanteet.³⁸

Siepatun henkilön pitäminen panttivankina voi olla suunniteltu tai epätoivoisessa tilanteessa impulsiivisesti syntynyt teko. Poliittisissa sieppauksissa kyse on useimmiten terroristien tai sieppaajien kannalta käytännöllisestä ratkaisusta, reaktiona esimerkiksi maan hallituksen toimintaan. Sieppaukset ovat harvoin ideologisia, eikä niitä tehdä halusta herättää median huomiota.³⁹ Osa terroristiryhmistä käyttää sieppauksia taktiikkanaan ja niillä on pyritty saamaan rahaa tai vapauttamaan ryhmän jäseniä vankilasta.⁴⁰

Sieppaaja on yleensä aikuinen mies, joka sieppaa itselleen tuntemattoman aikuisen uhrin. Sieppaukset voidaan jakaa tavallisten rikoksenteekijöiden, järjestäytyneiden rikollisryhmien ja radikaalien terroristiryhmien tekemiin. Sieppaajana on hyvin harvoin yksinäinen tekijä, koska sieppauksen suunnittelu ja toteutus lunnasvaatimuksineen on yleensä monimutkainen tapahtuma.⁴¹

Sieppauksen lopputulos on radikaalien terroristiryhmien ja järjestäytyneiden rikollisryhmien tapauksessa yleensä uhrin vapauttaminen. Tavallisten rikoksenteekijöiden toteuttamat sieppaukset päättyvät yli puolessa tapauksissa uhrin surmaamiseen. Tavalliset rikoksenteekijät surmaavat uhrin useimmiten kuristamalla tai hakkaamalla, mikä viittaa aggressiiviseen, impulsiiviseen purkaukseen ilman suunnittelua. Terroristiryhmät sitä vastoin käyttävät suunniteltua teloitustyyliä, kuten laukausta päähän tai sen katkaisua. Teurastustyyli, jossa uhrin kaula viilletään ja ruumis hävitetään, on ominainen vain tavallisille rikoksenteekijöille. Teurastamistakin voi pitää hyvin suunnittelemtomana, aggressiivisessa tunnetilassa tehtynä tekona, mutta aseiden valinta ja ruumiin hävittäminen voivat vaatia tietynlaista ennakkosuunnittelua.⁴²

Nopean tiedonvälityksen ja ensitoimien tärkeys korostuu erityisesti sieppaustapauksissa, joissa henkilö joutuu rikoksen uhriksi ja hänen vapautensa riistetään. Vaikka uhrin tilanne ja teon motiivit ovat usein alkutilanteessa epäselviä, tulee epäiltyihin sieppauksiin aina suhtautua vakavasti ja uhrin henkeä välittömästi uhkaavina tilanteina. Oleellista on myös yrittää mahdollisimman pian selvittää se, ovatko teon taustalla taloudelliset vai poliittiset intressit. Esitutkintaviranomaisten on tärkeä tietää se, onko kyseessä rikollisia vai onko panttivangiksi ottamisen tarkoitus saada joku muu tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotain muuta kuin rahansiirtoa jollekin.

Sieppauksiin voi liittyä erilaisia kidutus- ja pelottelutaktiikoita. Terroritaktiikkaan kuuluu veitsien käyttäminen uhrin kidutukseen ja silpomiseen. Kiputaktiikkaa käyttävät sieppaajat voivat aiheuttaa palovammoja tai sähköiskuja uhrille. Kiputaktiikkaan voi kuulua myös uhrin raiskaaminen. Pelottelutaktiikat ovat psykologista manipulaatiota pelon aikaansaamiseksi. Tällaisia keinoja ovat mm. uhrin pakottaminen katsomaan kidutusta, raiskauksia tai murhia tai leikkiteloitukset. Perinteisiä psykologisia taktiikoita ovat uhrin eristäminen, silmien sitominen ja uhkailu. Toisaalta sieppaajat voivat käyttää

³⁸ Haapasalo 2017, 15.

³⁹ Rasmussen 2017.

⁴⁰ Haapasalo 2017, 161.

⁴¹ Phillips 2011.

⁴² Haapasalo 2017, 162.

palkitsemistaktiikkaa, jossa uhri saadaan tottelemaan sieppaajien käskyjä rangaistusten välttämiseksi ja palkintojen saamiseksi. Palkintona voi toimia esimerkiksi hyvä kohtelu, ruoka tai puhtaat vaatteet, jotka rangaistuksena voidaan taas ottaa pois. Sieppaajat käyttivät näitä taktiikoita melko laskelmoidusti. He eivät pahoinpidelleet uhreja impulsiivisesti tai sattumanvaraisesti, osoittivat yhteensä 181:n kidnappaustapauksen analyysit 32:ssa eri maassa. Kidutus- ja pelottelutaktiikoiden tarkoituksena on kontrolloida uhreja ja tuottaa avuttomuuden tunnetta. Selvää on, että kyse on uhrien kannalta hyvin traumatisoivista tapahtumista.⁴³

Rikollisuuden ilmeneminen on yhteydessä moniin tekijöihin. Tästä syystä rikollisuuden ja rikollisen käyttäytymisen ymmärtämiseksi tarvitaan tietoa useilta eri tieteenaloilta. Psykologian tutkimusta uhrien kohtelusta on niukasti niistä sieppauksista, joihin sisältyy lunnasvaatimus ja neuvotteluja. Tieteellisessä tutkimuksessa, jota on pystytty tekemään, on todettu, että organisaatiopsykologia ja aktiivinen kuuntelu neuvottelopsykologian osana on tuottanut keinoja poliisille. On oleellista, että uhrien kivun, kärsimyksen ja nöyryytyksen kokemuksista saadaan todellista tutkimustietoa, jotta myös uhrien toipumista ja kuntoutusta pystytään tukemaan.⁴⁴

3.4 Laatujohtaminen

Laatujohtamisen keskeinen tavoite on kehittää organisaation suorituskykyä. Käytettävissä olevat mahdollisuudet ja resurssit ovat organisaation toiminnan perusta. Laadukkaalla johtamisella niistä tulee saada paras teho.

Mitä julkisissa palveluissa tehdään, päätetään poliittisista lähtökohdista. Miten asiat tehdään, jää asiakassuuntautuneen laatujohtamisen tehtäväksi. Aluksi täytyy olla olemassa sellainen yhteys, jossa asiakas tuntee työsuorituksen ja on kykenevä kommentoimaan sitä. Tämän jälkeen julkisissa palveluissa asiakaspalaute voidaan mitata ja siihen pystytään reagoimaan. Jos asiaan ei ole kohdistettavissa asiakassuhdetta, on viranomaisen kannettava asiantuntijan vastuu laatujohtamisessa.⁴⁵

Laatujohtamisen kehittäminen edellyttää virhetoleranssirajoja: innovatiivisuutta ja inhimillisyyttä, myös erehtymistä.⁴⁶ Palautetieto toimii kehittämisen käynnistäjänä. Jokaisen tapauksen jälkeen on operaatio pilkottava perusteellisesti, oltava tyytyväinen hyvään ja parannettava suorituksia. Tehokkuutta lisätään jatkuvalla kehittämistyöllä.

Viranomainen tietää parhaiten, näin voidaan usein hyvin perustellusti sanoa. Laatu, jota mitataan asiakkaiden kokemusten perusteella, rajoittuu palvelujen valikoituihin yksityiskohtiin. On häpeällistä mennä asiakastyytyväisyyden tai laatujohtamisen taakse pakoon omaa vastuutaan. Kehittämisen toinen edellytys julkisissa palveluissa on, että laatu

⁴³ Phillipps 2011.

⁴⁴ Howitt 2018, 245–266.

⁴⁵ Lillrank 2003, 95.

⁴⁶ Lumijärvi & Jylhäsaari 2000, 238.

tällä sektorilla palautuu uudelleen poliittiseen ohjaukseen ja viranhaltijoiden omaantuntoon.⁴⁷

Tullakseen asiakkaan kannalta merkittäväksi organisaation on erikoistuttava. Erilaistuminen luodaan ainutkertaisilla ydinosaamisalueilla. Kompetenssit nostetaan ydinosaamisajattelussa suorituskyvyn ytimeen. Pätevyys on kuitenkin huomattavasti enemmän kuin yksittäinen asiantuntemus. Se on koko toimintaan yhdistyvä osaaminen toteuttaa toiminnon ydintehtävää. Ammattilaisten välinen erinomainen yhteistyö ja sen yhtenäinen liittyminen järjestelmiin ovat edellytyksiä kompetenssille.⁴⁸ Pohjimmiltaan ei ole kyse siitä, kuinka yksittäinen rikostutkija pystyy selvittämään yksittäisen tapauksen. Tärkeää on se, kuinka jokaisen eri ammattiryhmän toimijat rekrytoidaan ja kuinka he päteviytyvät ja organisoituvat, jotta he parhaiten hoitavat oman lenkkinsä oikeusprosessin ketjusta.⁴⁹

Helsingin poliisilaitoksessa toimivan murharyhmän huipputasoa olevan selvitysprosentin on synnyttänyt muun muassa ajatus erikoistumisen tärkeydestä. On harhakuvitelma, että kaikki osaisivat tehdä kaikkea yhtä laadukkaasti.⁵⁰ Organisaatiossa on oltava erityisasiantuntemusta määrältään vähäisiin, mutta kompleksisiin tapauksiin.

Johtamisjärjestelmässä laadun on oltava pysyvä komponentti. Suorituskyvyn erinomaisuuden tulee olla kulmakivenä. Itsenäisiä laatuosastoja ei tarvita laadun ollessa osana kaikkien työntekijöiden työtä. Laatuasioihin paneutuneen asiantuntijan on kuitenkin kannettava vastuu koordinoinnista.⁵¹

Ryhmä on juuri sellainen kuin sen johtaja. Jos johtaja edellyttää laadukasta työtä, niin se tehdään. Jos johtajan mielestä tasolla ei ole merkitystä, niin se näkyy kaikkien panoksesta. Kaiken toiminnan pitäisi olla laatuajattelun alla.⁵² Johdon keskeinen tehtävä on organisaatiokulttuurin muuttaminen laatuajattelua painottavaksi. Erityisesti poliisissa on varottava sitä, ettei erikoistuminen häviä työmäärän alle. Erityistä perehtyneisyyttä hankitaan koulutuksen ja käytännön kokemuksen kautta. Johdolla on merkittävä rooli osaamisen kehittämisen ja kehittämistyön tukemisessa.

Poliisilla on vastuu kansalaisten turvallisuudesta ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisesta ja sen tulee vastuunsa ylpeydellä kantaa. ”Todella kovan jutun hoitamiseen tarvitaan ryhmä, joka pystyy todella kovan jutun hoitamaan”, toteaa rikosylikomisario Rautaheimo⁵³. Laatu paranee määrästä eli kun tehdään paljon tiettyä työtä, niin tullaan hyväksi juuri siinä.

---

⁴⁷ Lillrank 2003, 103.

⁴⁸ Juuti 2013, 166.

⁴⁹ Fahsing 2016, 74.

⁵⁰ Rautaheimo 2019, 338.

⁵¹ Lecklin & Laine 2009, 34.

⁵² Granroth 2017, 13.

⁵³ Rautaheimo 2019, 340.

3.5 Tutkimuksessa käytetyt määritelmät

Tässä tutkimuksessa käytetään seuraavia määritelmiä, että tutkimuksen kohde on parhaalla mahdollisella tavalla kuvattavissa.

Sieppaus Henkilön vapaus on sieppauksessa oikeudettomasti riistetty, hänet on viety pois omasta elinpiiristään ja joskus teon tarkoituksena on saada lunnaita. Sieppaus on se suomen kielen sana, jota tulisi Kotimaisen kielten keskuksen mukaan ensisijaisesti käyttää.⁵⁴

Ruotsinkieliset käsitteet: fånga, bortföra
Englanninkieliset käsitteet: capture, abduction

Kaappaus Kaappaus on samaa tarkoittava sana kuin sieppaus. Kaappaus-sanaa voidaan Kotimaisten kielten keskuksen mukaan käyttää yhtä lailla tilanteesta, jossa vapaus on oikeudettomasti riistetty.

Ruotsinkieliset käsitteet: kupp, kapning
Englanninkieliset käsitteet: coup, piracy, hijack

Kidnappaus Kidnappaus tarkoittaa samaa kuin sieppaus ja kaappaus, mutta se on enemmän puhekielessä käytettävä termi ihmisryöstöstä. Kysymyksessä on lainasana englannin kielestä, jota aluksi käytettiin lapsen kaappauksesta: ”lapsen nappaaminen / sieppaaminen”.

Ruotsinkieliset käsitteet: kidnappa, kidnappning
Englanninkieliset käsitteet: kidnap, kidnapping

Kidnappausbisnes Kysymys on liiketoiminnasta sieppausten ympärillä, kun tarkoitetaan kidnappausbisnestä. Julkisessa keskustelussa käytetty termi tarkoittaa taloudellista tuottoa sieppausten, neuvottelujen ja lunnaiden ympärillä, joihin rikolliset, terroristiset tai muut aseelliset tahot, riskienhallinta- ja vakuutusyhtiöt sekä valtiot liittyvät.

Ruotsinkielinen käsite: kidnappningsindustri
Englanninkielinen käsite: the business of kidnapping

Panttivanki Panttivanki on henkilö, jonka joku tai jokin ryhmittymä on siepannut vangikseen lunnaita kiristääkseen tai ajaakseen siepatun henkeä uhkaamalla omia poliittisia tai muita vaatimuksia.

⁵⁴ Kotimaisten kielten keskus 2019

Ruotsinkieliset käsitteet: gisslan, tagande av gisslan
Englanninkieliset käsitteet: hostage, hostage taking

Vapaudenriisto	<p>Vapaudenriistosta on Suomen rikoslain 25 luvun 1 §:n mukaan kysymys: Joka sulkemalla sisään, sitomalla, kuljettamalla johonkin tai muulla tavoin oikeudettomasti riistää toiselta liikkumisvapauden tai eristää toisen tämän ympäristöstä, on tuomittava vapaudenriistosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.</p> <p>Rikoslain 25 luvun 2 §:n mukaan: Törkeä vapaudenriisto täyttyy silloin, jos vapaudenriistossa</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vapaudenmenetystä jatketaan yli kolmen vuorokauden, 2) aiheutetaan vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai 3) käytetään erityistä julmuutta tai vakavan väkivallan uhkaa ja <p>vapaudenriisto on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä vapaudenriistosta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.</p> <p><i>Ruotsinkieliset käsitteet: frihetsberövande, grovt frihetsberövande</i> <i>Englanninkieliset käsitteet: deprivation of personal liberty, aggravated deprivation of personal liberty</i></p>
Rikosnimikkeet	<p>Suomen rikoslain 25 luvussa määritellään vapautteen kohdistuvat rikokset. Rikoslakiin vapaudenriiston ja panttivanjin ottaminen tunnusmerkistöt lisättiin vuonna 1995, ihmiskaupan vuonna 2004 ja panttivanjin ottamisen valmistelu sekä vainoaminen uusimpina vuonna 2013. Vapautteen kohdistuviin rikoksiin liittyvät erilaiset lapsiin kohdistuvat rikokset, kuten lapsen omavaltainen huostaanotto ja lapsikaappaus. Lisäksi tähän lukuun kuuluvat rikosnimikkeet laiton uhkaus ja pakottaminen.</p>
Lunnasvaatimus	<p>Lunnasvaatimuksesta on kysymys määritettäessä henkilön vapauttamisesta vaadittavaa summaa. Kysymys on rikollisten esittämästä kirjallisesta, suullisesta tai muulla viestinnällä välitetystä vaatimuksesta. Ja siitä, mitä siepatun lähipiirin tai viranomaisien tulee tehdä, jotta henkilö vapautetaan. Lunnailta tarkoitetaan yleensä rahasummaa, mutta se voi olla jokin poliittinen tai muu vastike.</p>

Ruotsinkieliset käsitteet: lösesumma, lösensumma, lösen, lösepenning, krav på lösesumman
Englanninkieliset käsitteet: ransom, ransom demand

Neuvottelu

Neuvottelulla tarkoitetaan keskustelua, viestintää, vuorovaikutusta, sopimista siitä, miten päästään molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun. Suomen poliisilla on erityiskoulutettuja taktisia neuvottelijoita, jotka työskentelevät vaativissa kriisitilanteissa. Taktinen neuvottelu on väliintulon työväline eskaloituneessa konfliktissa, kuten uhkaus- ja panttivankitilanteessa.

Kansainvälisten kaappausten yhteydessä puhutaan ammattinimikkeistä neuvottelija, jotka ovat esimerkiksi vakuutusyhtiöiden turvallisuuskonsultteja. Tarkoituksena on päästä tulokseen, jossa panttivanki vapautetaan ja vaihdon korvauksena annettava lunnassumma on neuvoteltu osapuolia tyydyttäväksi.

Ruotsinkieliset käsitteet: förhandling, krishanteringsåtgärder
Englanninkieliset käsitteet: negotiation, hostage negotiation, crisis negotiation ja crisis intervention

Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöni eettisyys ja luotettavuus on ollut koko tutkimuksen ajan keskiössä. Tieteellinen vilppi voi näyttäytyä plagiointina, tulosten keksimisenä, manipulointina ja tarkoitushakuisina valintoina sekä tieteellisenä väärennöksenä.⁵⁵ Olen välttänyt opinnäytetyössäni plagiointia merkitsemällä kaikki lähdeviittaukset vallitsevan Poliisiammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti. Muita tieteellisen vilpin muotoja olen ehkäissyt tallentamalla haastatteluaineiston. Tarkka dokumentaatio on ollut työn laadun eli luotettavuuden arvioinnin edellytys. Luotettavuus ja eettisyys sisältyvät tutkimukseni paikkansa pitävyyteen.

On selvää, että olen punninnut opinnäytetyössäni paljon yleisen ja erityistiedon suhdetta. Tyypillistä on ollut se, että olen sosiaalistunut ammattiyhteisöni. Henkilökohtaisella tasolla erityistieto on työvuosien aikana muuttunut yleiseksi tiedoksi. Olen käyttänyt harkintakykyä siinä, mikä on sellaista yleistä tietosanakirjatietoa, mitä ei tarvitse osoittaa lähdeviitteellä.⁵⁶

⁵⁵ Hirsjärvi ym. 2009, 122.

⁵⁶ Hirsjärvi ym. 2009, 122.

4 KIDNAPPAUSBISNES

Tässä kappaleessa tutkin sieppaajien kanssa neuvotteluun ryhtymisen sekä lunnaiden maksamisen ja maksamattomuuden rajaa suhteessa perusoikeuteen ”oikeus elämään” kansainvälisessä kontekstissa.

Yksittäisten valtioiden neuvottelua ja lunnaiden maksua koskevilla toimintaperiaatteilla ei tutkimuksissa ole pystytty osoittamaan korrelaatiota sen kanssa, minkä maan kansalaisia siepataan.⁵⁷ Tämä on hyvin kiinnostavaa. Ei siis ole enemmän todennäköistä tulla siepatuksi, vaikka olisit valtiosta, jonka toimintaperiaatteena on tyypillisesti maksaa siepatusta vaadittavat lunnaat.

Sieppauksen aikana surmatuista länsimaalaisista on Yhdysvaltojen kansalaisia ollut 45 % ja Iso-Britannian 15 % vuosien 2001–2016 tutkimuksissa.⁵⁸ On tehtävissä johtopäätöksiä siitä, että niiden valtioiden kansalaisilla on suurempi todennäköisyys tulla surmatuksi sieppauksen aikana, jotka eivät neuvottele eivätkä maksa lunnaita.

On sanottu, että valtioiden ulkopolitiikka päättää sen, kuka saa elää ja kuka kuolee, eivät kaappaustilanteiden toimintaperiaatteet.⁵⁹ Siepatulla on parhaat mahdollisuudet selvitä hengissä, jos hänellä on kidnappaus-, lunnas- ja kiristysvakuutus, jos kaappaajat ovat rikollisia tai jos siepattu on maasta, joka maksaa lunnaat.⁶⁰

4.1 Neuvottelu sieppauksessa ja niiden sisältö

Neuvottelu on vuoropuhelua sopimuksen ja ratkaisun saavuttamiseksi. Se on vaikuttamista toisen osapuolen ajatteluun, käyttäytymiseen ja päätöksentekoon. Lisäksi neuvottelu on ongelman ratkaisua.

4.1.1 Neuvottelun toteuttaminen

Taktinen neuvottelu on poliisin toimintamalli kommunikoida kriittisessä tilanteessa. Vakavissa välikohtauksissa se on väliintuloa pakkotilanteeseen. Kohdehenkilö kieltäytyy usein vastaamasta poliisin neuvotteluyrityksiin eikä halua kommunikoida. Yleensä kuitenkin jopa terroristisessa kaappauksessa molemmat osapuolet pyrkivät yhteisymmärrykseen⁶¹. Sieppaajilla on selkeät tavoitteet neuvottelussa saavutettavaan

⁵⁷ Loertscher & Milton 2015, 25–26.

⁵⁸ Mellon ym. 2017, 3.

⁵⁹ Simon 2019, 129.

⁶⁰ Simon 2019, 34.

⁶¹ Newsome ym. 2018, 59.

ratkaisuun. Ulkomaan sieppaustapauksissa neuvottelijat saattavat neuvotella kuukausia tai jopa vuosia.⁶²

Ihmiskeskeisestä näkökulmasta siepatun hyvinvointi on yleisesti ottaen neuvottelujen keskiössä. Kansainväliset kaappaukset ovat hyvin monimutkaisia. Taustaltaan poliittinen sieppaus voi koskettaa uhreja monista eri valtioista⁶³. Kaappaajien vaatimukset voivat aiheuttaa viranomaisille valtavia poliittisia, taloudellisia ja moraalisia haasteita.

4.1.2 Neuvottelijat

Poliisilla on koulutettuja taktisia neuvottelijoita, joiden osaamista käytetään monenlaisissa ääriolosuhteissa ja suorituskykyä vaativissa välittömästi uhkaavissa tilanteissa. Neuvottelijat ovat verbaalisesti lahjakkaita, sensitiivisiä, heillä on hyvä itsetunto ja päättelykyky⁶⁴. Neuvottelukoulutuksen saaneet poliisit ovat motivoituneita ja ammattitaitoisia.⁶⁵

Suomen poliisin taktiset neuvottelijat toimivat sieppaustilanteissa usein kahdessa eri roolissa. Ensinnäkin neuvottelijat ovat usein poliisin yhteyshenkilöitä siepatun lähipiirille. Toiseksi he voivat toimia kansainvälisessä panttivanki- tai sieppaustilanteessa neuvottelijoina kaappaajien suuntaan.

Poliisiviranomaisilla on pääsääntöisesti toimivalta vain oman maan alueella. On olemassa kuitenkin monia kansainvälisen yhteistyön muotoja, joilla poliisi ja muut lainvalvontaviranomaiset torjuvat rajat ylittävää rikollisuutta. Kansainvälisiä yhteistyökanavia ovat esimerkiksi Europol ja Interpol.⁶⁶

Kansainvälisissä sieppauksissa käytetään käsitettä neuvottelija myös yksityisten riskienhallintayritysten tai vakuutusyhtiöiden konsulteista. He työskentelevät kokemuksella ja hyvillä resursseilla kohti sopimusta siepatun vapauttamiseksi. Erikoistuneilla konsulteilla on käytettävissään maailmanlaajuista analysoitua tietoa liittyen sieppauksiin, riskeihin, kriittisiin tilanteisiin, aktiivisiin tapauksiin ja lunnaiden maksuprosessiin.

Sieppaajien neuvottelijat ovat kansainvälisessä kontekstissa sivistyneitä, ammattimaisia, kielitaitoisia ja heillä voi olla useita käynnissä olevia neuvotteluja yhtäaikaaisesti.⁶⁷ Ulkomailla tapahtuvassa sieppaustilanteessa neuvottelun toisena osapuolena oleva kohdehenkilö voi joissain tapauksissa jäädä tosin poliisille kokonaan tuntemattomaksi.⁶⁸

⁶² Jalosalmi 2016, 36 - 37

⁶³ Concannon ym. 2008, 164.

⁶⁴ Thompson, Leroy 2001, 34.

⁶⁵ McMains & Mullins 2016, xix.

⁶⁶ HE 107/2016

⁶⁷ Napoleoni 2017, 35.

⁶⁸ Jalosalmi 2016, 36

4.1.3 Viranomaisten päätös aloittaa neuvottelut

Rikolliset esittävät vaatimukset yleensä kolmannelle osapuolelle. Uhrin ei pidä neuvotella itse kaappaajien kanssa, vaan muut tekevät tämän. Europol ottaa selkeästi kantaa siihen, että kaappaajien kanssa kuitenkin neuvotellaan. Rikoksen uhria kehoitetaan jo varhain rohkaisemaan kaappaajiaan luomaan säännöllinen kontakti tämän perheeseen, organisaatioon tai yritykseen.⁶⁹ Olisi sietämätön tilanne, jos poliisi ei olisi tietoinen läheisten suunnitelmista. Ne tapaukset, joissa läheiset toimivat täysin rikollisten ohjeiden mukaisesti ilman, että viranomaiset koordinoivat asioita enemmän järjellä kuin tunteilla, ovat todella vaarallisia. On ehdottoman tärkeää, että poliisi on ainakin tietoinen neuvottelusta.

Viranomaisten tulee tehdä harkittuja strategisia päätöksiä sieppaustilanteessa, miksi ei voida neuvotella ja mihin ne päätökset johtavat tai miksi voidaan neuvotella ja mitä siitä mahdollisesti seuraa.

Taktisesta neuvottelusta on tullut useiden maiden viranomaisten epävirallinen toimintamalli. Viralliset linjaukset useilta valtiojohdoilta ovat, että ei myönnytyksiä, jotta näin lamaannutettaisiin seuraavat mahdolliset sieppaukset. Väitteet siitä, että neuvottelut ja myönnytykset voivat yllyttää uusiin kiristykseen, ovat varmasti paikkaansa pitäviä. Mutta mahdollisuutta pelastaa siepatun ihmisen henki neuvottelemalla ei saisi tuhota sillä ajatuksella, että neuvottelematta ehkä pystyttäisiin ennalta ehkäisemään jotain tapahtumia tulevaisuudessa.⁷⁰

Koska molemmat osapuolet yleensä haluavat eri asioita, on neuvotellulle ratkaisulle tilaa. On epäinhimillistä sulkea pois neuvottelut siepattujen ja panttivankina olevien ihmisten elämästä julistamalla, ettei terroristien kanssa tule tehdä sopimuksia ja väittämällä neuvottelujen lisäävän terroristisia iskuja.⁷¹ Konflikteja ratkaistaan vuoropuhelulla.

"On inhimillinen oikeus pelastaa rakkaimpansa henki. Olisi luonnon vastaista, jos emme tekisi niin." Yksityinen kidnappausneuvottelija viittaa esimerkiksi yhdysvaltalaisen James Foley'n tapaukseen, jossa valtio esti perhettä neuvottelemasta terroristien kanssa.⁷²

Julkinen kritiikki Yhdysvaltojen linjaukseen neuvottelujen kieltämisestä aiheutti muutoksia toimintatapaan. Presidentti Barrack Obama teki uuden päätöksen sieppaustilanteiden käytäntöön 24. kesäkuuta 2015. Selkeä muutos oli se, että perheille annettiin lupa neuvotella yksityisesti lunnasta viranomaisten avustuksella. Yhdysvaltojen hallinto ei edelleenkään tekisi itse suoria myönnytyksiä, kuten maksaisi lunnaita ja näin rahoittaisi terroristeja. Muutoksella haluttiin selkeyttää sitä, että valtiojohdon periaate ei estä kommunikaatiota kaappaajien, viranomaisten, perheiden ja perheitä avustavien kolmansien

⁶⁹ Eumat 2017, 30.

⁷⁰ Schmid & Flemming 2010, 67.

⁷¹ Schmid & Flemming 2010, 66.

⁷² Napoleoni 2017, 117–118.

osapuolien välillä. Uuden poliittisen linjauksen jälkeen Yhdysvalloissa ”ei myönnytyksiä” ei tarkoittanut enää samaa kuin ”ei kommunikointia”.⁷³

4.1.4 Jokaisella elämällä on merkitys

Siepatujen ihmisoikeuksien puolestapuhuja ranskalainen toimittaja Florence Aubenas oli itse kaapattuna 157 päivää. Hänestä vaadittiin 25 miljoonan dollarin lunnaita vuonna 2005.⁷⁴ ”On demokratiaa keskustella jopa pahimman vihollisen kanssa. On hullua, jos tätä ei ymmärretä. On vahvuutta puhua kaappaajien kanssa.” on Aubenas vastannut haastattelussaan.⁷⁵ Hänestä halu neuvotella ja maksaa lunnaat on todiste ranskalaisesta demokratiasta. Hän tuntee vastuuta muistuttaa valtiojohtoa velvollisuuksistaan, kun he osoittavat horjumista siepatun kotiin palauttamisessa.⁷⁶

Vastakohtana terroristeille, joille ihmishenki on yleensä halpa, tulisi niiden, jotka yrittävät ehkäistä heidän tekojaan, osoittaa, että jokaisella elämällä on merkitys. Periaatteiden ja ihmisen elämän arvon vaatimuksen yhteentörmäyksessä joustamattomilla säännöillä ei tulisi automaattisesti olla yliotetta.⁷⁷ Itse asiassa neuvottelemalla sieppaajien kanssa heille osoitetaan, että jokainen ihminen on arvokas. Se, että ei koskaan neuvotella terroristien kanssa, on väärä moraalinen periaate.⁷⁸

4.2 Kansainväliset pakotteet suhteessa huolenpitovastuuseen

Kansainvälinen oikeus- ja virka-apujärjestelmä perustuu valtioiden välisiin sopimuksiin, joita on solmittu muun muassa Euroopan neuvoston, EU:n ja YK:n piirissä.⁷⁹

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1267 (1999) ja sitä myöhemmin täydentävät päätöslauselmat vaativat valtioita muun muassa jäädyttämään al-Qaidan ja siihen liittyvien yksilöiden tai yhteisöjen varat ja taloudelliset resurssit. Nämä päätöslauselmat vaativat estämään varojen tai taloudellisten resurssien antamisen edellä mainittujen tahojen käyttöön. Velvoite on pantu Euroopan unionissa täytäntöön neuvoston asetuksella EY 881/2002. Varojen jäädyttämisestä ja varojensiirtokiellosta, mukaan lukien lunnaiden maksaminen, säädetään Euroopan neuvoston asetuksen 2 artiklassa ja sen rikkomisesta aiheutuvista seuraamuksista sen 10 artiklassa.

Talebania lähellä olevia tahoja koskevat pakotteet on erotettu al-Qaida / ISIL-pakotteista erilliseksi pakoteregimiksi. Afganistanin tilanteen johdosta Euroopan Unionin neuvoston

⁷³ Newsome ym. 2018, 66–67.

⁷⁴ Schmid & Flemming 2010, 54.

⁷⁵ Simon 2019, 34.

⁷⁶ Simon 2019, 25.

⁷⁷ Schmid & Flemming 2010, 66 -67.

⁷⁸ Hughes 1990, viitattu teoksessa Schmid & Flemming 2010.

⁷⁹ HE 107/2016

asetuksella EU 753/2011 säädetään tiettyihin henkilöihin, ryhmiin, yrityksiin ja yhteisöihin kohdistettavista rajoittavista toimenpiteistä. Näitä ovat 3 artiklan varojensiirtokiello ja sen rikkomisesta määrättävät seuraamukset 12 artiklassa.

Suomessa säännöstelyrikosten rikkomisesta säädetään rikoslain 46 luvun 1 §:ssä. Sen mukaan säännöstelyrikoksesta tuomitaan myös se, joka rikkoo varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 6 §:ssä säädettyä kielloa siirtää tai muuntaa varoja taikka 7 §:ssä säädettyä kielloa luovuttaa varoja.

Jos sieppaukseen syyllistynyt taho olisi jokin muu kuin pakotelistattu järjestö, voisi sovellettavaksi tulla terrorismin rahoituksen torjumista koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 74/2002). Yleissopimuksen 2 artiklan mukaan siinä tarkoitettuun rikokseen syyllistyy henkilö, joka suoraan tai välillisesti ja laittomasti ja tahallisesti antaa tai kerää varoja millä tahansa keinoin. Edellytyksenä on, että tämä henkilö tarkoittaa ne käytettäväksi tai on tietoinen siitä, että ne käytetään kokonaan tai osittain sellaista tekoa varten, joka on jonkin tämän yleissopimuksen liitteessä mainitun sopimuksen soveltamisalaan kuuluva ja sellaisessa sopimuksessa määritelty rikos. Kansainvälinen yleissopimus panttivankien ottamista vastaan sisältyy liitteessä mainittuihin yleissopimuksiin. Rangaistavuus edellyttää, että henkilö tarkoittaa varat käytettäväksi tai on tietoinen siitä, että ne käytetään kokonaan tai osittain terrorismiin.

Oikeuskirjallisuudessa edellytyksenä on, että tekijä ottaa tietoisesti riskin tai suhtautuu ainakin välinpitämättömästi siihen mahdollisuuteen, että varat voitaisiin käyttää terrorismirikosten tekemiseen. On jossain määrin epäselvää, voidaanko terrorismin rahoituksen torjumista koskevan yleissopimuksen kriminalisointivelvoitteen katsoa kattavan lunnaiden maksamisen panttivangin ottaneelle taholle. Ainakin siinä tapauksessa, että panttivangi on sellaisen järjestön hallussa, jonka tiedetään yleisesti harjoittavan terrorismia, yleissopimuksen kiello voi soveltua myös lunnaiden maksamiseen.⁸⁰

Rikoslain 34 a luvun 5 § sisältää terrorismin rahoittamisrikosta koskevan rangaistussäännöksen. Tähän tunnusmerkistöön sisältyy muun muassa varojen antaminen suoraan tai välillisesti taikka kerääminen rahoittamista varten tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan panttivangin ottamista tai kaappausta.

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi 27.1.2014 yksimielisesti päätöslauselman 2133, jossa kiinnitettiin huomiota lunnaisiin liittyen terroristien tekemiin kidnappauksiin. Päätöslauselmassa todetaan lunnasrahojen tukevan terroristiryhmien värväyspyrkimyksiä ja toimintaa sekä kannustavan uusiin kidnappauksiin. Siinä vedotaan jäsenvaltioihin, jotta nämä estäisivät terroristien suoran ja epäsuoran hyötymisen lunnas- tai poliittisista vaatimuksista.

Vastaavasti EU:n neuvoston päätelmät lunnaiden maksamisesta (Council Conclusions on Kidnap for Ransom) on hyväksytty 23.6.2014. Niissä yksiselitteisesti torjutaan lunnaiden maksaminen ja poliittisten myönnytysten tekeminen terroristeille. Päätelmissä todetaan lunnaiden muodostavan terrorismin rahoituksen lähteen ja vahvistavan terroristien kykyä

---

⁸⁰ Kaukoranta 2019.

hyökätä meitä vastaan. Lunnaiden maksaminen ja poliittiset myönnytykset toimivat kannusteena uusille panttivankitapauksille ja lisäävät EU:n jäsenvaltioiden kansalaisiin kohdistuvaa uhkaa.

Afrikan unioni on esittänyt, että lunnaiden maksaminen selkeästi kiellettäisiin kansainvälisellä sopimuksella. Lunnaiden maksamista koskeva lisäpöytäkirja voitaisiin lisätä panttivankiyleissopimukseen tai terrorismin rahoittamisen vastaiseen yleissopimukseen.

G8-maiden Pohjois-Irlannin huippukokouksessaan hyväksymä asiakirja ei ole oikeudellisesti sitova sopimus, vaan julistus: ”A declaration to stop paying ransom demands for kidnap victims”. Iso-Britannia ja Yhdysvallat ovat politiikkalinjauksissaan korostaneet sitä, että lunnaita ei makseta. Linjaustensa mukaisesti heidän edustustonsa rajoittavat asian hoitoon osallistumisensa hallinnollisiin peruspalveluihin.

4.2.1 Suomen valtion huolenpitovastuu

Jos kysymys on YK:n kansainvälisessä panttivankien ottamista vastaan tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 38 / 1983) tarkoitettua tilanteesta, eli rikoksen kohteeksi joutunut on valtiossa, jossa mainittu yleissopimus on voimassa, toimintavelvoite muun muassa panttivangin vapauttamiseksi kuuluu sille valtiolle, jonka alueella panttivankia pidetään (3 artikla).⁸¹

Ulkoministeriöllä on velvoite ryhtyä viiveettä konsulipalvelulain mukaisiin toimiin ulkomailla tapahtuvissa vaativissa konsulitapauksissa. Konsulipalvelulain 12 §:ssä säädetään hädänalaisessa asemassa olevan avustamisesta, jos hädänalainen asema johtuu siitä, että henkilö on joutunut oikeudettoman vapaudenriiston kohteeksi. Silloin edustuston tai ulkoministeriön tulee lisäksi välittää tieto asiasta toimivaltaiselle Suomen viranomaiselle tai sille Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka kansalaisesta on kyse. Edellytyksenä ilmoitusvelvollisuudelle on, että hädänalainen asema johtuu siitä, että henkilö on joutunut oikeudettoman vapaudenriiston kohteeksi.

Edustusto tai ulkoministeriö avustaa tarpeen mukaan tietojen välittämisessä asiaa hoitavien viranomaisten ja oikeudettoman vapaudenriiston kohteeksi joutuneen välillä, sekä seuraa asian hoitamista asianomaisen valtion viranomaisessa.

Hallituksen esityksen mukaisesti säännös sisältää ulkoministeriön edustuston velvollisuuden, pitää yhteyttä viranomaisiin ja mahdollisuuksien mukaan avustaa viranomaisia tilanteen selvittämiseksi ja edustuston tehtävä on seurata asian hoitamista vieraan valtion viranomaisessa.⁸²

---

⁸¹ HE 238 / 1998.

⁸² HE 238 / 1998 vp.

Edustusto avustaa tarpeen mukaan yhteyden saamisen hädänalaisessa asemassa olevan henkilön lähiomaiseen tai muuhun henkilöön sekä muussa välttämättömässä yhteydenpidossa konsulipalvelulain 12 §:n 3 momentin mukaisesti.

Merkitystä on sillä, onko Suomella edustustoa kyseisessä maassa, jossa Suomen kansalainen on oletettavasti kaapattuna. On huomioitava mahdollisuus, että kaappaajat ovat siirtäneet siepatun henkilön toisen valtion alueelle tai he ovat myyneet tai vaihtaneet kaapatun ja hän on jonkin tuntemattoman valtion alueella.

Konsulipalvelulain 13 §:ään sisältyy mahdollisuus saada vähäistä taloudellista avustusta. Ei siis ole täysin mahdotonta, että siepattuun kohdistettaisiin valtion toimesta huolenpitovastuuta. Konsulipalvelulain säännöt ovat melko tiukat ja pääsääntöisesti asiat hoidetaan kotimaasta tapahtuvalla talletuksella ja/tai takaisinmaksusitoumuksella. Konsulipalvelulain keskeinen idea on, että neuvomalla asiakasta autetaan häntä auttamaan itse itseään. Tämä on tietysti mahdotonta, jos Suomen kansalainen on oikeudettoman vapaudenriiston kohteena.

Edustusto voi hakemuksesta välittää varoja ulkoministeriön tilille etukäteen tehtyä talletusta vastaan tai myöntää taloudellista avustusta tarkoitukseen varattujen määrärahojen puitteissa hädänalaisessa asemassa olevalle henkilölle, jonka edustusto on todennut olevan kykenemätön ilman sen apua saamaan riittäviä varoja käyttöönsä välittömän hädän poistamiseksi.

4.2.2 Eurooppalaisia menettelytapoja

Euroopan valtioissa on kriisiyksiköitä, jotka käsittelevät kaappaustapauksia. Kriisiyksiköissä voivat esimerkiksi ulkoministeriön, sisäministeriön, suojelupoliisin tai näitä vastaavat maassa olevat yksiköt tehdä yhteistyötä.⁸³

Ranskan poliisi (Police nationale) on esimerkiksi vastuuviranomainen ulkomailla kaapatun Ranskan kansalaisen asiassa, silloin kun tekijöinä arvellaan olevan rikolliset. Jos sieppaus on luonnehdittu poliittiseksi, neuvottelut käydään pienessä ryhmässä, jossa on osallisena maan tiedusteluorganisaatio, presidentin kanslia ja puolustusministeriö. Presidenttiä informoidaan asioista ja hän henkilökohtaisesti hyväksyy sopimukset.⁸⁴

Muun muassa Tanska ei maksa lunnaita eikä kata muita ulkomailla tapahtuneiden sieppausten kuluja. Tanskan ulkoministeriö toimi yhteydenpitotehtävissä, kun Daniel Rye siepattiin 13 kuukauden ajaksi Syyriassa vuonna 2013. Siepatun vanhemmat oli kutsuttu jäykkänä ja byrokraattisina koettuihin ministeriön kokouksiin. Ystävälliset viranomaiset olivat läheisten mukaan puhuneet tunteja, mutta eivät olleet sanoneet mitään konkreettista.

---

⁸³ Napoleoni 2017, 124.

⁸⁴ Simon 2019, 33.

Kun viranomaiset eivät olleet jakaneet perheelle kaikkea informaatiota tapauksesta, oli varsinkin kaapatun isä tuntenut menettäneensä kontrollin tilanteesta.⁸⁵

Rye oli ottanut ennen kriisialueelle matkustamista kidnappaus- ja lunnasvakuutuksen, mutta kun sen viiden miljoonan Tanskan kruunun vakuutussumma oli kulunut riskienhallintayrityksen konsultin kuluihin, ei perhe ollut saanut mitään avustuksia Tanskan valtiolta. Viranomaiset olivat pitäneet matalaa profiilia ja heidän roolinsa oli ollut hallituksen informointi. Yksityinen neuvottelija oli ollut vastuussa Ryen etsinnästä ja lähikontaktista perheeseen.⁸⁶

4.3 Lunnaiden maksaminen

Kysymys lunnaiden maksamisesta on niin vaikea, ettei niitä kieltävää kansainvälistä sopimusta ole neuvoteltu. Jotkut yleissopimukset asettavat kuitenkin rajoituksia lunnaiden maksamiselle. Lunnaiden maksaminen on moraalisesti epäeettistä, mutta kaapatulle henkilölle se voi tarkoittaa elämän jatkumista tai kuolemaa.

4.3.1 Maksamalla saadaan siepattu hengissä kotiin

Monet eurooppalaiset maat, kuten Espanja, Italia, Saksa, Itävalta ja Sveitsi painottavat oikeutta elää, joka on Euroopan ihmisoikeussopimuksen suojaama käsite. Maat tunnustavat, että lunnaita voidaan maksaa vakavissa tilanteissa, mutta niiden strategisia linjauksia ohjaillaan eri näkökulmista.⁸⁷

Jos tavoitteena on siepatun saaminen takaisin kotiin, lunnaiden maksaminen auttaa. Niistä kuudesta länsimaasta, joiden kansalaisia jihadistiryhmät ovat eniten siepanneet, on vapautettujen korkein prosenttiosuus Turkilla (85 %), Italiassa (81 %), Ranskalla (69 %) ja Saksalla (50 %). Iso-Britannian vapautettujen määrä on 24 % ja Yhdysvaltojen 16 % vuosien 2001 ja 2015 tutkimuksien perusteella.⁸⁸

Espanjan valtio on päättänyt laittaa yksittäisen ihmishengen kaiken muun yläpuolelle. Yhteiskunta ei ole valmistautunut hyväksymään, että heidän kansalaisiaan kuolisi jonkin periaatteen vuoksi. Valtio maksaa lunnasrahat. Poliittinen hinta olisi valtava, että jonkun annettaisiin kuolla. Julkinen valta nähtäisiin sydämettömänä.⁸⁹

Jokainen noin 70 espanjalaisesta, jotka ovat tulleet islamististen ryhmittymien tai somalialaisten merirosvojen sieppaamiksi, on tullut elossa kotiin. Mikään muu valtio, joiden kansalaisia on siepattu lähes yhtä paljon, ei ole onnistunut saamaan kaikkia

⁸⁵ Damsgård 2016, 108; 151.

⁸⁶ Damsgård 2016, 152.

⁸⁷ Simon 2019, 28.

⁸⁸ Loertscher & Milton 2015, VII.

⁸⁹ Simon 2019, 53.

siepattuja kansalaisiaan takaisin. Espanjan kansa ja media tukevat viranomaisten ponnistuksia.⁹⁰

Ranskan kansalaisiin ulkomailla kohdistuneet sieppaukset nähdään koko maata koskettavina eikä pelkästään rikoksena siepatun perhettä ja työnantajaa kohtaan. Ranskan poliittisen kulttuurin sydämessä on ajatus siitä, että valtiolla on velvollisuus suojella kansalaistensa hyvinvointia ja turvallisuutta. Valta tehdä lopullinen päätös ulkomailla olevan Ranskan kansalaisen puolesta esimerkiksi lunnaiden maksamisesta on myönnetty presidentin kanslialle.⁹¹

”Lunnaiden maksaminen on voitto, ei tappio”, on ranskalainen Aubenas vastannut haastattelussaan. Hän on kertonut tiedostavansa sen, että lunnasrahat menevät joskus terroristiryhmälle, joka mahdollisesti toteuttaa uusia iskuja. Aubenasin mukaan siepatun elämän suojeleminen on oltava valtiovallan tärkein velvollisuus.⁹²

Suomessa Herlinien sukuun kuuluvan nuoren naisen vanhemmat olivat ottaneet kaappaajien kielloista huolimatta yhteyttä poliisiin. Heidän toiminta-ajatuksensa oli, että vaaditut rahat maksetaan tyttären saamiseksi terveenä takaisin. Perheelle oli selvää, että hän oli hengenvaarassa.⁹³ On inhimillistä ja primitiivistä, että läheiset ovat valmiita tekemään mitä tahansa saadakseen rakkaansa pidettyä hengissä.

Kansallisella tasolla, kun asia etenee tuomioistuinkäsittelyyn, viranomaisten toimenpiteet tulevat julkisiksi. *Operaatio Ullakossa* ei ole salattu sitä, että tutkinnanjohtaja Rautaheimo kävi henkilökohtaisesti hakemassa kahdeksan miljoonan euron lunnasrahat Koneen Säätiön tiloista⁹⁴. ”Kaikki tehtiin sen vuoksi, että uhrin terveys ja henki eivät olisi vaarantuneet”.⁹⁵

4.3.2 Maksamalla rahoitetaan rikollisten toimintaa

Yhdysvallat ja Iso-Britannia väittävät, että lunnasrahojen maksamisella terroristiryhmille kasvatetaan kidnappausteollisuutta.⁹⁶ Valtioiden tapa käsitellä kaappausongelmaa maksamalla aiemmin neuvotellut lunnasrahat kaappaajille tarkoittaa sitä, että ne tietoisesti rahoittavat terroristien ja rikollisten toimintaa. Tämä toimintamalli kannustaa uusiin kaappauksiin.

Ranskan valtio on johdonmukaisesti väittänyt, että se ei maksa lunnaita ja monissa tapauksissa asia näyttäytyy tosiasiallisesti todenperäisenä. Valtioiden todellinen ero on se, että esimerkiksi Ranska helpottaa lunnaiden maksamista, kun puolestaan Yhdysvallat

---

⁹⁰ Simon 2019, 52.

⁹¹ Simon 2019, 30.

⁹² Simon 2019, 35.

⁹³ Mölsä 2010, 147.

⁹⁴ Rautaheimo 2019, 300.

⁹⁵ Mölsä 2010, 145.

⁹⁶ Napoleoni 2017, 122.

kehottaa luopumaan tai jopa estää niiden maksamisen.⁹⁷ Sveitsin ja Saksan kerrotaan maksavan lunnaita hiljaisesti. Qatar ja Oman maksavat, mutta yleensä muiden valtioiden puolesta ja Korean ja Japanin kerrotaan myös maksavan kaappaajille.⁹⁸

Isot humanitääriset avustusjärjestöt kieltävät asettamasta hintaa ihmisen hengelle, mutta monet muut tekevät sen: perheet, yritykset, valtiot ja ehkä ensimmäisenä kaappaajat itse. Jos joidenkin maiden hallitukset jatkavat lunnaiden maksamista, ei avustusjärjestöillä ole mahdollisuuksia kehittää muita vaihtoehtoisia strategioita maksamisen rinnalle⁹⁹.

Humanitääristen avustusjärjestöjen tapana on korvata kaappausten kuluja sieppaajille. Tämän uskotaan ehkäisevän rikollisia siirtämästä siepattua esimerkiksi toisen valtion alueelle. Avustusjärjestöt kertovat ottavansa samanaikaisesti yhteyttä paikallisen yhteisön johtajiin. Tavoite johtajien kanssa käytävissä keskusteluissa on, että he pystyisivät vaikuttamaan rikolliseen toimintaan ja löytämään kestäviä ratkaisuja ongelmiin.¹⁰⁰

On kuitenkin vain vähän todisteita siitä, että kieltäytyminen lunnaiden maksamisesta johtaisi sieppausten vähenemiseen. Konfliktien ratkaiseminen, turvallisuuden paraneminen ja iskuja toteuttavien organisaatioiden hajottaminen vähentävät sieppauksia.¹⁰¹

4.3.3 Lunnassummat

Valtiot eivät yleisesti julkista tietoja maksetuista lunnaita. Tätä on perusteltu sillä, että näin toimimalla peitellään tietoja rikollisilta. Teon takana olevat tahot tietävät kyllä lunnassumman ja neuvottelujen kulun, tietojen salaaminen on enemmänkin poliittinen päätös. Kansalaisille ei anneta mahdollisuutta arvioida, oliko viranomaisten toiminta vastuunalaista ja harkittua. Kaappaajien lisäksi hallitukset määrittelevät kaapattujen hintoja eli yhden ihmisen henki on arvokkaampi kuin toisen¹⁰².

Kaappaukset ovat lisääntyneet ja niistä maksettavat lunnaat ovat kasvaneet voimakkaasti vuoden 2001 syyskuun 11. päivän tapahtumien jälkeen. Vuonna 2004 lunnaita maksettiin esimerkiksi Irakissa siepatusta panttivangista noin kaksi miljoonaa dollaria ja nyt lunnaita maksetaan yhdestä ihmisestä yli kymmenen miljoonaa. Vuonna 2004 Ranskan valtio maksoi 15 miljoonaa dollaria kahdesta kansalaisestaan ja Saksa kaksi vuotta myöhemmin viisi miljoonaa dollaria myös kahdesta kansalaisestaan¹⁰³ Al-Qaida -terroristiryhmälle maksettiin keskimäärin 6,5 miljoonaa dollaria yksittäisten panttivankien vapauttamisesta vuosina 2008 ja 2009¹⁰⁴.

⁹⁷ Simon 2019, 34.

⁹⁸ Simon 2019, 96, 157.

⁹⁹ Napoleoni 2017, 42.

¹⁰⁰ Napoleoni 2017, 46–47.

¹⁰¹ Simon 2019, 58.

¹⁰² Napoleoni 2017, 36.

¹⁰³ Schmid & Flemming 2010, 54.

¹⁰⁴ FATF 2011, 26.

Yhdysvaltojen hallinto on arvioinut Euroopan viranomaisten maksaneen terroristeille lunnaita vuosien 2008 ja 2014 välillä enemmän kuin 165 miljoonaa dollaria. The New York Timesin analyysin mukaan kyseisen ajanjakson aikana maksettu lunnassumma oli ollut 125 miljoonaa dollaria.¹⁰⁵

Italian valtio maksoi 13 miljoonaa euroa kahdesta kansalaisestaan, jotka kaapattiin Syyriassa vuonna 2014. Tämä summa oli lähes prosentti koko Italian valtion bruttokansantuotteesta.¹⁰⁶

4.4 Panttivankivakuutus

Panttivankien ottamisen ja lunnaiden maksamisen ympärille on kehittynyt miljoonien eurojen vakuutuksiin ja neuvotteluihin liittyvä liiketoiminta. Kidnappaus- ja lunnasvakuutus on yli 75 %:lla niistä yrityksistä, jotka ovat listattuina yhdysvaltalaisen talouslehti Fortunen 500 liikevaihdoltaan suurimman yrityksen joukkoon¹⁰⁷. Nämä vakuutukset ovat Suomessakin ihan normaalia yritysten riskienhallintaa. Panttivankivakuutuksista ei haluta puhua ääneen. Ajatusmalli on, että jos kaappaajat tietäisivät vakuutuksen olemassaolosta, vaadittava summa voisi nousta entisestään. Jätetäänkö viranomaiset sieppaustilanteen selvittämisen ulkopuolelle ja mitä vaikutuksia sillä on panttivankien turvallisuuteen?

Kansainvälisten tutkimusten mukaan kaikki ne sieppaustilanteet, joissa on käytetty asiantuntijaa neuvottelijana ovat 97 %:n onnistumisella päätyneet ratkaisuun, kun lunnaat on maksettu. Vakuutusyhtiöiden ja riskienhallintayritysten strategioilla ja ammattilaisilla on päästy usein hyvään lopputulokseen, sillä siepattu on saatu vapautettua. Valtioiden, jotka maksavat lunnaita tulisi enemmän käyttää yksityisiä konsultteja ja pysyä itse sivussa, jotta lunnasvaatimukset pysyisivät matalampina.¹⁰⁸

Kaupallisilla markkinoilla on tarjolla vakuutuksia, jotka kattavat tyypillisesti panttivankien ottajille maksetut lunnaat, lunnaiden katoamisen kuljetuksen aikana ja muut panttivankeudesta johtuvat kulut. Financial Action Task Forcen (FATF) ISILin rahoittamista koskevassa raportissa nostetaan esille pakotekomitean monitorointitiimin vuoden 2014 raportin suositus vakuutuksiin sisällytettävästä ehdosta, joka estää lunnaiden maksamisen tietyssä tilanteessa. Sellainen on esimerkiksi tilanne, että maksu menisi ISIL- ja al-Qaida-listalle olevalle taholle.

Sieppauksen uhrit ovat kansanvälisesti työnantajansa valveutuneisuuden vuoksi eriarvoisessa asemassa. Vain suurilla avustusorganisaatioilla on varaa todellisiin menettelytapoihin turvatakseen työntekijöidensä turvallisuuden.¹⁰⁹ Pienillä vapaaehtoisjärjestöillä ei ole varaa neuvotella kaapattua vapaaksi, vaan he joutuvat

¹⁰⁵ Simon 2019, 57.

¹⁰⁶ Napoleoni 2017, 11.

¹⁰⁷ Simon 2019, 67.

¹⁰⁸ Simon 2019, 67.

¹⁰⁹ Napoleoni 2017, 38.

luottamaan hallitusten toimiin neuvottelujen suhteen.¹¹⁰ Tavallisella vakuutuksen ottajalla ei ole mahdollisuutta ottaa kalliita, mutta kattavia panttivankivakuutuksia, jotka ovat tarkoitettuja yrityksen riskienhallintaan.

Erinomainen globaali kriisinhallinnankehitys oli se, että 2010-luvun kidnappauskriisi ajoi vapaaehtoisjärjestöjen lahjoittajat vaatimaan niitä tekemään turvallisuussuunnitelmia, käyttämään erikoistuneita neuvottelijoita ja kouluttamaan työntekijöitään.¹¹¹

Suomessa yritykset ostavat kidnappausvakuutuksia korkean riskin alueella työskentelevälle henkilöstölleen. Monikansallisten vakuutusyhtiöiden koulutetut riskienhallintakonsultit eivät hoida tavallisten vapaa-ajan matkustajien, eläkeläisten ja nuorten panttivankineuvotteluja. Kansalaisten yhdenvertaisuus ei ehkä toteudu, sillä heillä on mahdollisuus ostaa matkavakuutuksia ilman panttivanki-lisäosaa.

Sieppattujen ihmisten haastattelututkimus on salassa pidettävä
JulkL (621/1999) 24.1 §:n 5. kohdan perusteella.

Tästä julkisesta opinnäytetyöstä on poistettu sivut 31-47.

---

¹¹⁰ Napoleoni 2017, 38.

¹¹¹ Napoleoni 2017, 38–41.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET SIEPATTUJEN IHMISTEN KOKEMUKSISTA

Analysoidut haastattelututkimuksen tulokset viranomaisten toiminnasta on kirjattu tähän lukuun esille nousseilla teemoilla. Haastattelurunko oli teemoitettu kronologisessa järjestyksessä: kokemuksista kaappauksen aikana, heti vapautumisen jälkeen ja vapautumisen jälkeen pidemmän ajan kuluttua.

5.1 Poliisin ammattitaidon vaatimus

5.1.1 Perusteltavimman ratkaisun harkinta

Poliisin on toimivaltuuksia käyttäessään myös esitutkinnassa valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista poliisilain 1 luvun 2 §:n mukaisesti. Kustannuksista huolimatta on poliisin valittava perus- ja ihmisoikeuksia edistävä vaihtoehto.¹¹²

Poliisilain suhteellisuusperiaatteen mukaisesti käytettävien keinojen ja niiden aiheuttamien haittojen tulee olla järkevässä suhteessa tavoitteeseen nähden. Laki edellyttää arvioimaan tilannetta laaja-alaisesti. Poliisilta edellytetään valistunutta harkintaa ja kykyä tilanteiden kokonaisvaltaiseen hahmottamiseen kiireestä ja vaikeista ratkaisutilanteista huolimatta. Jos poliisi tietää henkilökohtaisten näkemystensä poikkeavan yhteiskunnan yleisestä mielipiteestä, hänellä ei ole oikeutta arvioida kohtuutta suhteessa omiin ajatuksiin. Poliisin on pyrittävä tavoittamaan keskivertokansalaisen ajattelutapa.¹¹³

Sieppauksen aikana oli viranomaistoiminta ollut haastatellun näkökulmasta onnistunutta, se ei ollut tullut sieppaajille näkyväksi, eikä sitä ollut tunnistettu. Vapautumisen jälkeiset toimenpiteet ja kenenkään kunnioitus ei saa vaarantua siitä, että käyttäytymisessä ei oteta huomioon erilaisia olosuhteita ja kulttuuria. Haastatteluissa tuotiin esille, että viranomaisille on tärkeä ymmärtää paikallista kulttuuria.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että heti Suomeen saavuttaessa ensimmäiset toimenpiteet viranomaisten taholta olivat olleet erinomaisesti järjestettyjä. Yksi haastateltavista kehui viranomaistointoimintaa mallisuoritukseksi.

5.1.2 Poliisin yhdyshenkilön luotettavuus

Oli koettu erittäin tärkeänä, että oli ollut yksi luotettava ja turvallinen taho, jolla asia oli ollut hallussa. Poliisin yhteyshenkilö oli tiennyt, miten prosessi etenee ja haastateltava oli pystynyt häneen luottamaan. Vaikka ei ollut ymmärretty seuraavia askeleita, oli menty

¹¹² Parviainen ym. 2014, 26–27.

¹¹³ Parviainen ym. 2014, 28–29; Helminen & Kuusimäki & Rantaeskola 2012, 205.

mukana, ilman tarvetta miettiä, miten järjestellä asioita. Tämä oli ollut hirvittävän helpottavaa koetun tilanteen jälkeen.

Poliisin yhdyshenkilön tyyni rauhallisuus ja määrätietoinen ohjaaminen seuraavien askeleiden kulusta saivat kiitosta. Koettiin hyvänä, että jollain muulla oli elämän järjestys hallussa. Oli ollut tarpeellista, että yhdyshenkilö oli tiennyt, mitä seuraavaksi tapahtuu ja kuinka kauan missäkin menee. Siihen oltiin tyytyväisiä, ettei ollut tarvinnut miettiä eikä huolehtia mistään, kun saavuttiin kotimaahan.

Haastateltava kertoi vapautumisen jälkeisinä viikkoina olleensa väistämättä yksin hirvittävän ahdistuksen aiheuttamissa tunnepiikeissä. Asiat olivat olleet melkein salassa pidettäviä ja liittyneet rikolliseen toimintaan. Hänellä ei ollut ketään, kenelle olisi niistä puhunut tai purkanut tuntojaan. Kontaktihenkilö, jonka sanaan oli pystynyt luottamaan, oli ollut arvokas. Haastateltua ei ollut rauhoitettu valheelliseen huolettomuuteen, vaan poliisi oli pystynyt realistisesti auttamaan. Oli ollut muutamia viikonloppuja tai muita virka-ajan ulkopuolella olevia tilanteita, joissa haasteltu oli saanut yhteyden rauhoittavaan kontaktihenkilöönsä.

Haastatellun omat voimavarat eivät olleet vielä riittäneet kantamaan sitä taakkaa, jota läheisten puolelta odotettiin ja jonka hän itse oli kokenut velvollisuudekseen. Ensimmäisen viikon aikana paineet olivat alkaneet purkautua ja tilanne perheen kanssa oli kärjistynyt. Oli ollut arvokasta, että oli voinut soittaa tutuksi tulleelle poliisille. Vaikka keskustelut yhteyshenkilön kanssa eivät olleet mitään muuttaneet, oli koettu, että ei oltu ihan yksin kysymysten kanssa.

Haastatteluissa tuli myös esille tapaus, jossa oli koettu, että ensimmäiset päivät Suomeen saavuttaessa olivat olleet kamalia. Haastateltu olisi kaivannut vierelleen turvamiehen. Liikkuminen oli koettu painajaismaiseksi, ja pelot olivat olleet valtavia. Useat tuntemattomat olivat tulleet kodin lähipiiriin ja aiheuttaneet ahdistusta. Uhkauskirjeet ja turvattomuus olivat ajaneet rikoksen uhrin viranomaisten luokse saadakseen itselleen apua. Kohtelu oli ollut välinpitämätöntä. Koettiin, että olisi ollut hyvä, jos olisi ollut oma kontaktihenkilö poliisissa.

5.1.3 Siepatun saattaminen kotiin

Keskustelut ennen läheisten tapaamista niiden poliisien kanssa, jotka olivat olleet jatkuvassa yhteydessä sieppauksen aikana lähipiiriin, olivat olleet todella hyödyllisiä. Vankeudessa oli mietitty paljon sitä, ovatko lähiomaiset joutuneet vakaviin taloudellisiin vaikeuksiin mahdollisesti maksettujen lunnasrahojen vuoksi. Oli odotettu syytöksiä ja katkeruutta läheisiltä mahdollisten todella suurten taloudellisten ratkaisujen johdosta.

Yhteinen matka poliisien saattamana kohti omaa perhettä koettiin tarpeelliseksi. Keskustelut olivat valmistaneet kohtaamaan läheiset. Yhdessä matkustaminen oli antanut mielelle ja tunne-elämälle aikaa laskeutua. Kotimatka oli ollut osa prosessia, jossa oli

lähestytty arkea ja kaikkia vastaantulevia asioita. Poliisien kuvaukset olivat antaneet realistisemman käsityksen siitä, mihin tilanteeseen ollaan saapumassa. Kertomukset olivat avanneet sitä, minkälaisia reaktioita on odotettavissa ja miten lähipiiri on tämän ajan ottanut.

5.1.4 Viranomaisten yhteydenotot

Eri viranomaisten yhteydenotot olivat aluksi olleet lähes päivittäisiä. Yhteydenottoja oli ollut paljon, mutta niissä ei ollut esiintynyt erityisesti päällekkäisyyksiä. Ajan kanssa harventuneet yhteydet oli koettu vähän kuormittavina.

Haastateltava ei ollut pystynyt sanomaan, ettei halua eikä jaksanut auttaa ymmärtäessään kuinka paljon viranomaiset olivat tehneet töitä hänen vuokseen. Hän oli kokenut olleensa nöyrällä paikalla. Siepattuna ollut oli tuntenut vastuuta ja velvollisuutta auttaa viranomaisia niin paljon kuin oli pystynyt.

Ideaalisinta on se, että viestintä tulee yhden henkilön kautta ja tämä oli yhden haastateltavan tapauksessa toteutunut. Koska muut häneen yhteydessä olleet viranomaiset olivat hänelle etukäteen esiteltyjä, eivät heidän yhteydenottonsa olleet häirinneet. Olisi ollut haastatellun mukaan hankalampaa, jos uusia ihmisiä oli putkahdellut pitkin kuukausia. Hän sanoi, ettei olisi tiennyt, olisiko voinut heihin luottaa.

5.1.5 Tervetuloisuus

Maailmanlaajuisesti kaapattuja on vapautumisen jälkeen kohdeltu valtioiden puolelta sankareina. Heille järjestetään valtavia vastaanottokomiteoita ja juhlatilaisuuksia. Nämä rituaalit, joissa poliitikot vastaanottavat juuri vapautuneen, on lopetettava, vaativat jyrkästi vastakkaiset mielipiteet. Siepattuna olleiden ja heidän läheistensä vuoksi kotiinpaluu tulisi hoitaa hiljaisesti, ilman huomiota ja valokeilan ulkopuolella.¹¹⁴ Kun valtio päättää pitää, siepattuna olleen mielipidettä kuuntelematta, vastaanottojuhlat, niin rikoksen uhrin oikeudet unohdetaan.

Tervetuloisuus kotimaahan saavuttaessa oli tuntunut viranomaisten omalta selkääntaputukselta. Eräs haastateltu koki, että tilaisuus lentokentällä oli ollut raskas, ahdistava ja hän olisi halunnut vain kotiin. Tervetuloisuuden lyhyttä kestoja kiiteltiin.

Vastaanottokomitea ja puoliviralliset valokuvat oli koettu hämmennystä aiheuttavana, yllättävänä ja ylimääräisenä asiana. Mitä tavallisempaa ja pienimuotoisempaa sen parempi oli erään haastatellun ajatus. Hänen mielestään kotimaahan saavuttaessa ei olisi tarvinnut mitään ylimääräisiä hässäköitä.

---

¹¹⁴ Simon 2019, 158.

Poliitikkojen vastaanottokomiteat ovat olleet kaikkien haastateltavien mukaan ymmärrettäviä, sillä viranomaiset olivat tehneet paljon töitä ja yleisö oli seurannut tapahtumia pitkään.

Vastassa oli ollut hirveä määrä myös täysin tuntemattomia ihmisiä ja koko tilaisuus oli koettu lämminhenkisenä. Vastaanottokomitea oli ollut niin suuri, ettei haastateltu ollut edes miettinyt, oliko se ollut hyvä vai huono asia.

5.1.6 Uhrin kuuleminen ja kuulijan vastuu

Vakavien väkivaltarikosten yksityiskohtia ei ole helppo kuunnella. Tiedon vastaanottajista useat kokevat tilanteen ahdistavana ja epämukavana. On todella tärkeää, että kuulustelija on taitava rikostutkinnan ammattilainen. Hänen tulee lisäksi valmistautua hyvin vastaanottamaan tietoja julmista yksityiskohdista ja olla tietoinen omista reaktioistaan ja suojausmekanismeistaan.¹¹⁵

Jotta rikostapahtuman käsittely monta kertaa eri viranomaisissa ei vaikeuttaisi uhrin selviämistä, tulisi prosessiin osallistumisen olla uhria kunnioittavaa ja mahdollisimman yksinkertaista.¹¹⁶ On rikoksen uhrin oikeus saada kertoa tapahtuneesta kokeneelle asiantuntijalle.

Tutkimuksessani tuli esille kaikkien haastateltujen näkökulmana se, että kaappausten selvittämisessä ja jälkihoidossa toimivien viranomaisten on oltava ammattilaisia ja kokeneita. Viranomaisten erikoistumista tiettyihin rikoksiin tulisi kehittää¹¹⁷. Rikoksen uhri ei pysty kertomaan omasta tilanteestaan, jos aistii vastaanottajan kuormittuvan kuuntelemisesta. Poliisilla täytyy olla kriisinkestävyyttä ja selkärankaa sietää kärsimystä, tuskaa ja rankkoja tapauksia¹¹⁸.

Haastattelussa tuli esille, että heti vapautumisen jälkeen oli ollut todella tarpeellista saada purkaa ensihöyryjä ammattilaisille. Sieppauksen todelliset tapahtumat eivät haastatellun mukaan kuuluneet hänen lähipiirilleen ja he olisivat olleet täysin väärät ihmiset vastaanottamaan sen kaiken. Hän koki, ettei olisi voinut puhua heille mitään. Olisi ollut liikaa hänen läheisilleen joutua kuuntelemaan ensimmäisten tunteiden purkautumista.

Sieppauksen uhrina ollut arvosti sitä, että häntä haastatelleet ammattilaiset eivät olleet voitelleet, että onpa kauheata. Hänen ei ollut tarvinnut yhtään ajatella, kestävätkö nämä kuulla, eikä miettiä heidän jaksamistaan ja kuormittumistaan. Sieppattuna ollut oli pystynyt luottamaan siihen, että nämä ovat ammattilaisia ja tietävät, kuinka tällaisen rikoksen uhreja kohdataan. Sitä arvostettiin, että tilanteessa olleella psykologilla oli kokemusta samanlaisista tapauksista.

¹¹⁵ Christianson; Freij; von Vogelsang, 2007, 28–31.

¹¹⁶ Åberg 2017, 99.

¹¹⁷ Honkatukia, 2011, 82.

¹¹⁸ Granroth 2017, 12, 55.

5.2 Rikoksen uhrin oikeudet

5.2.1 Uhri vai selviytyjä

Ideaaliuhri-käsitteellä kuvataan uhrin uskottavaa oletettua käyttäytymistä ja millaisia ominaisuuksia hänellä oletetaan olevan. Ideaaliuhri nähdään viattomana ja syyttömänä rikoksen kohteeksi joutumiselle.¹¹⁹

Ulkomailla siepatut saavat mediassa ja yleisessä keskustelussa osakseen myös arvostelua siitä, että ovat tulleet siepatuiksi. Samalla tavalla joissain urheilulajeissa loukkaantuneita ja kuolleitakin arvostellaan lajivalinnasta ja pelastajiensa hengen vaarantamisesta. Siepattuja syyllistetään varomattomuudesta, kriisialueille hakeutumisesta, naiiviudesta, osaamattomuudesta ja ymmärtämättömyydestä. Kansainvälisen sieppauksen kohteet eivät näin täytä kaikkien ajatuksissa ideaaliuhrin määritelmää. Rikoksen uhreja ei aina nähdä viattomina ja syyttöminä kohteeksi joutumiselle vaan osasyllisenä tapahtuneeseen.

Uhrikäsitteen tilalle on ehdotettu mielikuvaa selviytyjästä, jolla korostetaan uhrin aktiivisuutta ja selviytymisstrategioiden hallintaa. Selviytyjä voidaan nähdä ongelmallisesti sankarihahmona, rakennelmana jälleen siitä, millaisena uhri halutaan nähdä¹²⁰.

5.2.2 Oikeus oikeusapuun

Oikeudettoman vapaudenriiston kohteeksi joutuneen asema poikkeaa muiden hädänalaiseen asemaan joutuneiden asemasta. Asianomaisen ei ole mahdollista ryhtyä toimenpiteisiin asemansa helpottamiseksi vapautensa riistämisen vuoksi. Edellytyksenä edustuston avustamistoimenpiteille on, että edustusto on todennut henkilön olevan hädänalaisessa asemassa. Edustusto voi saada esimerkiksi paikallisen viranomaisen ilmoituksen tai muun luotettavana pidettävän tiedon oikeudettomasta vapaudenriistosta.¹²¹

Ulkomailla hoidettavissa asioissa oikeusapu rajataan niin, että autetaan asiamiehen löytämisessä siinä maassa, johon asiakkaan asia liittyy. Oikeusaputoimistoissa voidaan antaa osoitus toisen maan asianajajalle, jolloin kunta suorittaa hänen palkkionsa.¹²² Tällä mahdollisuudella voitaisiin taata rikoksen uhrille oikeusapua heti hänen mahdollisen vapautumisensa jälkeen. Näin menettelemällä olisi valmiina henkilö turvaamaan rikoksen uhrin oikeuksia mahdollisissa kohdemaan viranomaisten puhutuksissa, kuulusteluissa ja muissa toimenpiteissä.

Yleinen neuvonta ja avustaminen avustajan hankkimisessa ulkomailla käsiteltävässä asiassa kuuluvat oikeusavun piiriin. Oikeusministeriöllä on harkinnanvarainen mahdollisuus myöntää oikeusapua ulkomailla käsiteltävään asiaan. Jotta oikeusapu

¹¹⁹ Christie 1986; 2001; Lindgren ym. 2003; Jeffner 1997, viitattu teoksessa Honkatukia 2011, 7.

¹²⁰ Honkatukia 2011, 8–9.

¹²¹ HE 283/1998.

¹²² HE 1997 / 132.

käsittäisi ulkomailla syntyvät kulut, tulee päätöksen aina perustua erityisiin inhimillisiin syihin. Asianosaisen henkilöön vahvasti liittyvissä asioissa on pidettävä kohtuullisena sitä, että oikeusapua saataisiin samoilla edellytyksillä ulkomailla kuin Suomessa käsiteltävissä asioissa, esimerkiksi seksuaalirikoksissa uhrin osalta ja lapsikaappausasioissa.¹²³

Oikeusapu ulkomaille myönnetään oikeusministeriössä, näin ratkaisukäytäntö on yhtenäinen. Yksittäisillä oikeusaputoimistoilla ei voida olettaa olevan tuntemusta muiden maiden oikeusjärjestelmistä.¹²⁴

5.2.3 Oikeus edunvalvojaan

Kun Suomen kansalainen on oikeudettoman vapaudenriiston kohteena, on viranomaisten vastuu huolehtia hänen taloudellisista asioistaan. Maistraatit ovat holhousviranomaisia ja määriteltynä tehtävänä on myös huolehtia siitä, että laissa määritelty henkilö voi saada edunvalvojan. Holhoustoimen tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajaavaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi voi itse pitää huolta taloudellisista asioistaan¹²⁵.

Laki holhoustoimesta määrittelee 10 §:ssä, että tuomioistuimen on määrättävä edunvalvoja, jos muutoin on tarpeen, että poissa olevan oikeutta valvotaan tai hänen omaisuuttaan hoidetaan. Holhoustoimen edunvalvontapalvelut ovat osa maistraatin oikeusturva- palveluprosessia¹²⁶

5.2.4 Esitutkintaviranomaisen tehtävät

Esitutkintalain muutos vuodelta 2016 velvoittaa esitutkintaviranomaista ilmoittamaan asianomistajalle hänen oikeuksistaan liittyen tukipalveluihin, neuvontaan, tulkkaukseen ja käännöksiin, korvauksiin, suojeluun, kulukorvauksiin sekä tietoihin asian käsittelystä rikosoikeudellisessa menettelyssä. Esitutkintalain 4 luvun 10 §:n mukaisesti esitutkintaviranomaisen on tarjottava asianomistajalle hänen yhteystietojensa välittämistä tukipalvelujen tarjoajalle.

Esitutkintalain 29 § velvoittaa esitutkintaviranomaista siitä, että ennen kuulustelua asianomistajalle on ilmoitettava, milloin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun mukaan hänelle voidaan määrätä oikeudenkäyntiavustaja ja tukihenkilö.

Asianomistajan rikosoikeudenkäyntilain perusteella määrätyn oikeudenkäyntiavustajan velvollisuus on valvoa päämiehensä oikeutta ja etua. Tuomioistuin voi määrätä asianomistajalle oikeudenkäyntiavustajan esitutkintaa varten, jos jokin kyseisen lain

---

¹²³ HE 1997 / 132.

¹²⁴ HE 1997 / 132.

¹²⁵ Laki holhoustoimesta, 1999.

¹²⁶ Maistraatit.

mukaisista tilanteista täytyy. Oikeudenkäyntiavustajaan on mahdollisuus henkeen terveyteen tai vapauteen kohdistuvaa rikosta koskevassa asiassa, jos sitä rikoksen vakavuus, asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna¹²⁷. Oikeus ROL-oikeudenkäyntiavustajaan on lähtökohtana ja edellytyksiä arvioidaan perus- ja ihmisoikeusmyönteisellä tavalla.¹²⁸ Tämän lain nojalla viranomaiset voivat jo vapauteen kohdistuneen rikoksen esitutinnan aloitettuaan hankkia uhrille tuloistaan riippumattoman ilmaisen oikeudellisen avustajan.

Haastatteluissa tuli esille, että Suomen poliisiviranomaisten kuulustelujen koettiin menneen hyvin. Jälkikäteen on ymmärretty, että ne olisivat voineet olla paljon lyhyempiä. Toiset viranomaiset olivat kuulustelleet asianomistajaa niin perusteellisesti monta päivää, että haastateltava oli kokenut reiluksi ja oikeudenmukaiseksi jakaa Suomen viranomaisille saman tiedon.

Ulkomaan viranomaisten vapautumisen jälkeisistä toimista tapahtumapaikalla, oli syntynyt haastateltaville tunne, kuin olisi ollut uudelleen siepattuna. Toimenpiteet oli koettu raakoina, vaativina ja näitä toimia ei oltu kaikilta osin ymmärretty. Myöhemmin oli syntynyt tunne, että näissä tilanteissa olisi ollut hyödyllistä, jos läsnä olisi ollut tukihenkilö.

Rikosuhridirektiivi on vuonna 2012 voimaan tullut 32 EU:n jäsenvaltiota velvoittava artikla (2012/29/EU). Siinä uhrilla tarkoitetaan henkilöä, jolle rikos on aiheuttanut fyysistä, henkistä tai emotionaalista haittaa tai taloudellista vahinkoa.¹²⁹ Sen tavoitteena on parantaa rikoksen uhrin asemaa koko Euroopan unionin alueella.¹³⁰ Direktiivi säättää rikoksen uhrien oikeuksista koskien heille annettavaa tietoa, tukea ja suojelua sekä osallistumista rikosoikeudellisiin menettelyihin. Sen tarkoituksena on varmistaa, että rikoksen uhreja kohdellaan kunnioittavasti, hienotunteisesti, yksilöllisesti, ammattitaitoisesti ja syrjimättömästi.¹³¹ Rikoksen uhrista on direktiivin edellytysten mukaisesti tehtävä yksilöllinen arviointi uhrin haavoittuvuuden tunnistamiseksi ja sen arvioimiseksi, mitä erityistoimenpiteitä uhrin suojelemiseksi muun muassa esitutkinnassa käsiteltäessä tarvitaan.¹³² Direktiivin tarkoituksena on mm. suojella asianomistajaa esitutkinnassa lisäkärsimyksiltä.

Kansallinen rikosuhripolitiikka ja uhrien tukipalvelut -hanke aloitettiin vuonna 2013 oikeusministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön sekä sisäministeriön asettamana. Hanketta varten asetettu Uhripoliittinen toimikunta esitti näkemyksensä uhridirektiivin vähimmäisvaatimukset yleisistä, kaikille uhreille tarkoitetuista palveluista sekä erityistukipalveluista. Vapautensa menettäneiden rikoksen uhrin tilanteessa näistä tulisi erityisesti ottaa huomioon yleisten uhrin tukipalveluiden osalta luottamuksellisuus, ajallinen kattavuus, jotta tukipalvelut ovat käytössä jo ennen mahdollista rikosoikeudellista

¹²⁷ ROL 1997 / 689.

¹²⁸ Rantaeskola 2019, 129 - 131.

¹²⁹ Oikeusministeriö, 2015.

¹³⁰ HE 66 / 2015.

¹³¹ Oikeusministeriö, 2015.

¹³² HE 66 / 2015.

menettelyä ja emotionaalinen tuki. Erityisistä tukipalveluista kaappaustilanteissa on hyvä korostaa minimisisältöä, joka on muun muassa kohdennettu ja yhdennetty tuki, psykologinen apu ja neuvonta.¹³³

5.2.5 Tukimuotoja Suomessa ja kansainvälisesti

Välittömän avun lisäksi kansainvälisten kokemusten perusteella uhrin ja heidän läheisensä tarvitsevat keskitettyä tietoa tukimuotoihin. Rikosuhripäivystys, joka on Victim Support Europe (VSE) rikosuhriyöjärjestön jäsen, on vahvin kolmannen sektorin toimija rikoksen uhrin apujärjestönä Suomessa. Selkeät tehtävänjaot ja valmiussuunnitelmat toimijoiden välillä ovat ratkaisevia avun järjestämisen koordinoinnissa.¹³⁴

Hostage International perustettiin vuonna 2002 ja oli aiemmin ainoastaan Isossa-Britanniassa toimiva kansalaisjärjestö, mutta laajentanut toimintansa kansainväliseksi kovasta tarpeesta johtuen. Järjestö neuvoo ja opastaa julkisista terveys-, mielenterveys-, taloudellisista ja oikeudellisista palveluista. Hostage International toimii myös tukitoimijana tapahtuman jälkeen siepatun uudelleen integroitumisessa työpaikalleen, hänen lähipiirille ja esimerkiksi kollegoille. Järjestön tarkoituksena on tukea siepattuna olleiden lisäksi heidän perheitä ja lähipiiriä kaappauksen aikana ja kouluttaa organisaatioiden yhteyshenkilöitä (*the family liaison officer*).

Järjestö ei osallistu toimiin kaapatun vapaaksi päästämiseksi. He eivät myöskään kerro mielipiteitä neuvottelustrategiaan, eivät osallistu neuvotteluihin kaappaajien kanssa, eivätkä ole osapuolena lunnaiden maksamisessa. Järjestön tavoite on tehdä hyvin vaikeasta tilanteesta hieman siedettävämpää.¹³⁵

Hyväntekeväisyysjärjestö Hostage International on julkaissut manuaaleja, joista yksi on nimeltään: *"A Life After Captivity, Reintegration guide"*. Kyseisessä manuaalissa kerrotaan siitä, että vapautumisen jälkeen on yleensä ammattilaisten johtama ja trauma asiantuntijoiden tukema jälkipurku ja paineen alentamistilaisuus. Näinä päivinä kaapatun lähipiiri ei ole läsnä, mutta heihin saa olla yhteydessä. Kyseisen ajanjakson tarkoituksena on antaa kaapatun sopeutua uuteen tilanteeseensa ja häneltä odotetaan saatavan tietoja poliisi ja muille viranomaisille.

Juuri vapautunutta henkilöä muistutetaan ohjeessa siitä, että hänestä saattaa tuntua, kuin hän olisi uudelleen vapaudenriiston kohteena. Tapahtuma voi olla vaikea, sillä häntä pyydetään muistuttamaan mieleensä kokemuksiaan kaappauksen aikana. Manuaalissa tuodaan esille, että jotkut kaapatuista ovat kokeneet prosessin terapeuttisena ja alkuna uudelleen integroitumiselle elämäänsä. Kaapattuna ollutta muistutetaan siitä, että hänen tulee tuoda esille omia tarpeitaan levon ja tauotuksen suhteen. Hänelle myös tuodaan esille, että

¹³³ Oikeusministeriö, 2015.

¹³⁴ Åberg 2017, 99.

¹³⁵ Hostage International.

hänellä on oikeus vaihtaa purkutilaisuuden vetäjä, jos hänestä tuntuu, etteivät heidän henkilökemiansa kohtaa.

5.2.6 Terveysteen liittyvät kysymykset

Terveysteen liittyvät asiat olivat huolestuttaneet haastateltavia ja niihin liittyviin kysymyksiin tulisi saada vastauksia heti vapautumisen jälkeen. Välittömästi siepatun vapauduttua hänen fyysisen ja psyykkisen terveydentilansa tarkistamisesta on huolehdittava. Psykoterapian aloittamista heti vapautuksen jälkeen suositeltiin.

Yksi siepattuna olleista oli todella kiitollinen siitä, että hänelle oli järjestetty muutamaksi päiväksi oma tasaantumispaiikka ennen normaalin elämän ja lähipiirin kohtaamista. Hän oli ollut kaiken kokemansa jälkeen hirvittävän väsynyt ja kokenut päivät hyväksi myös fyysisesti.

Yksi haastateltu oli ollut tyytyväinen siitä, että heti vapautumisen jälkeen hänen vierellään oli ollut psykologi. Tämä oli henkisesti mielessä taluttanut haastateltua eteenpäin jäsentyneenä ja rauhallisena. Hän oli kiitollinen siitä, ettei ollut tarvinnut pysyä tilanteen tasalla ensimmäisinä päivinä. Ammattilainen oli tehnyt päätöksiä siepattuna olleen puolesta.

Lääkärintarkastukset ja psykososiaalinen tuki heti Suomeen saavuttaessa oli koettu hyväksi. Oli syntynyt tunne, että joku välittää ja huolehtii. Terveystenhuollon puolelta oli koettu hyvä vastaanotto.

Terveystenhuollon puolelta monet asiat olivat olleet yhden haastatellun osalta vähän ylimitoitettuja, sillä hänen vointinsa oli ollut parempi kuin mitä oli odotettu. Tilanne oli pian ymmärretty ja hänen näkökulmansa oli huomioitu. Haastateltava oli itse pystynyt määrittelemään, miten hänen hoitoaan oli jatkettu.

Eräs haastateltu kertoi, että psykososiaaliseen tuen toimijan toimistolle oli sovittu tapaaminen läheisten kanssa. Siitä ei ollut tullut mitään, eikä ollut saatu itselle mitään. Henkilöt eivät olleet ammattitaitoisia. Painotettiin, että tapauksen jälkihoitoon tarvitaan huolenpitoa ja suunnitelmallisuutta.

Viranomaisen voi oppia haastateltavan mukaan hänen tapauksestaan sen, että tuen tarve on yksilöllinen. Loppupelissä persoona painottuu siinä, kuinka rikoksen uhri ajattelee kokemastaan ja viranomaistoiminnasta. Haastatellun kokemus viranomaistoiminnasta on ollut todella positiivinen, mutta siihen on vaikuttanut hänen persoonansa sekä fyysinen ja psyykkinen vointi läpi prosessin. Jokainen on yksilö ja jokainen reagoi eri tavalla, haastateltava totesi.

Olennaista olisi mahdollisimman nopeasti kyetä tunnistamaan kaapatun tuen tarve. Haastateltava painotti sitä, että kukaan ei etukäteen voi tietää sitä, kuinka tulee reagoimaan

tilanteessa, joka on näin yllättävä ja erikoinen. On kaapatun näkökulmasta isossa roolissa, että viranomainen tukee tunnustelua ja mukauttaa toimenpiteet yksilöllisesti.

5.3 Siepatun yksityisyys

Ollessaan oikeudettoman vapaudenriiston kohteena, ei siepattu ihminen pääse itse vaikuttamaan häneen kohdistuvia viranomaisten toimenpiteitä. Intimiteettisuoja ja salassapitosäännökset ovat korostetussa roolissa kaikessa viranomaistoiminnassa.

5.3.1 Siepattuja koskevien tietojen selvittäminen

Viranomaisten on selvitettävä ne henkilöt, jotka ovat kaapatun todellista lähipiiriä. Viranomaisen on vakavasti harkittava ja tehtävä perusteltuja päätöksiä siitä, mitä tietoja siepatun lähipiirille kerrotaan. Keskeinen kysymys on se, ovatko tapahtumassa viranomaisten saamat tiedot vain heidän omaisuuttaan vai kaapatun lähimpien tietoon saatettavia asioita. Mitkä ovat sellaisia asioita, joita lähipiirin on saatava tietää omien päätöksiensä pohjaksi?

Täysi-ikäisen omaehtoinen katoaminen on sallittua. Jos viranomainen tavoittaa kadonneeksi epäillyn, ei tietoa siitä, missä hän on, saa kertoa huolestuneille lähimmäisille ilman asianomaisen suostumusta. Viranomaisten tulee kunnioittaa kadonneeksi ilmoitetun oikeutta yksityiseen elämään. Konsulipalvelulain mukaan suostumuksen puuttuessa edustusto voi ilmoittaa saamansa tiedot, jos on erittäin todennäköistä, että asianomainen olisi suostumuksensa antanut. Vapaudenriistossa ja panttivangin ottamisessa on kysymys törkeästä rikoksesta ja tällöin viranomaisella on oikeus olla yhteydessä ja jakaa saamiaan tietoja rikoksen uhrin lähipiirille.

5.3.2 Viranomaisyhteistyö ja yksityisyys

Moniviranomaisyhteistyö tuo mukanaan korostetun huomion henkilötietojen käsittelyyn ja salassapitosäännöksiin. Kansainvälisissä kaappaustilanteissa poliisilla on syytä epäillä vapauten kohdistuneen rikoksen tapahtuneen. Esitutkintalain 3 luvun 8 §:n 1 momentissa säädetyin edellytyksin esitutkintaviranomainen voi tutkia Suomessa rikoksen, joka on tehty ulkomailla. Merkityksellistä on se, että rikoslain 1 luvun 12 §:n pääsäännön mukaan ulkomailla tehdyn rikoksen tutkinta edellyttää valtakunnansyyttäjän syytemääräystä. Esitutkintayhteistyössä on huomioitava, että syyttäjän vaitiolovelvollisuuteen ja -oikeuteen ei sovelleta samoja säännöksiä kuin esitutkintaviranomaisen osalta.

Rikosasiassa muut viranomaiset kuin poliisi kuuluvat yleisöjulkisuuden piiriin eli ne eivät ole asianosaisjulkisuuden piirissä. Salassa pidettävien tietojen jakamiseen toiselle viranomaiselle voi kuitenkin olla tiedonvaihtosäännöksen perusteella oikeutus heidän

toimivaltaansa perustuvana.¹³⁶ Kansainvälistä kaappausasiaa hoidetaan usean eri viranomaisen toimesta ja kaapatun yksityisyyden suojeleminen tulee olla korostetussa asemassa koko operaation ajan.

5.3.3 Tiedottaminen rikosepäilyn perusteella

Poliisihallinnon tiedottamisen lähtökohtana tulee olla perustuslain edellyttämä avoimuus ja asiakirjojen julkisuus. Esitutkintalain 11 luvun 7 §:ssä säädetään rikostiedottamisesta, mutta siinä ei aseteta esitutkintaviranomaiselle tiedottamisvelvollisuutta missään tilanteessa. Tiedottaminen on tehtävä niin, ettei kenellekään aiheuteta tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa. Tulee aina ottaa huomioon, että julkisuuslain perusteella salassa pidettävästä aineistosta ei saa tiedottaa. Julkisuuslain eli lain viranomaisten toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621) 22 §:n mukaan viranomaisen asiakirja on salassa pidettävä, jos se julkisuuslaissa tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen on lain nojalla määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan esitutkinta-aineisto on esitutkinnan vireillä ollessa lähtökohtaisesti salaista.¹³⁷

Missään tapauksessa viranomainen ei saa antaa tietoja salassa pidettävistä seikoista eikä myöskään ottaa kantaa medially mahdollisesti jo olevaan tietoon salassa pidettävästä seikasta, koska vahvistamalla tällaisen asian viranomainen tulee antaneeksi tietoa salassa pidettävästä seikasta. Tällainen salassa pidettävä seikka on esimerkiksi rikoksen uhrin nimi, joka on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 26 kohdan perusteella salassa pidettävä tieto.¹³⁸

Vaikka mitään tietoja sieppaukseen, sen epäilyyn tai kohteen henkilöllisyyteen liittyen ei anneta julki, ulkoinen viestintä on tärkeä osa sieppauksen kaltaisen erityistilanteen hoitoa. Tämän vuoksi esimerkiksi ulkoministeriön ja poliisihallinnon viestinnän ammattilaiset ovat tiiviisti mukana tapausten hoidossa heti alkuvaiheesta lähtien.

Ensietieto kaappauksesta voi tulla ensin poliisille, jollekin muulle viranomaiselle tai esimerkiksi siepatun lähipiirille. Eri viranomaiset ovat tahoillaan varautuneet ulkomailla tapahtuvaan Suomen kansalaiseen kohdistuneeseen sieppaukseen. Sieppaus voi tulla myös heti julkiseksi, vaikka median kautta esitetyllä lunnasvaatimuksella. Viranomaisten on täysin mahdotonta suojella rikoksen uhria ja hänen lähipiiriään julkisuudelta. Viranomaiset voivat tietysti tehdä harkittuja päätöksiä omasta tiedotuslinjasta. Rikoksen uhria ei kuitenkaan viranomaisten toimilla pystytä suojelemaan kaikelta mahdolliselta julkisuudelta.

Haastattelussa todettiin, että viranomaisten on oltava viisaita tiedottaessaan sieppaustapauksesta. Peruseriaatteen on varmasti hyvä olla se, että asiasta kerrotaan

¹³⁶ Rantaeskola 2019, 34-35.

¹³⁷ Saukoniemi & Rantaeskola 2014, 287.

¹³⁸ Helminen & Kuusimäki & Rantaeskola 2012, 544.

varovaisuusperiaatetta noudattaen. Avoimuudesta voi olla haittaa siepatun hengelle. Teon taustalla oleva organisaatio voi olla kehittynyt ja seurata Suomen mediaa.

5.4 Media

Mediamailma itse on hyväksynyt eettisen ohjeistonsa, Journalistin ohjeet, joiden mukaan tiedotusvälineet noudattavat toiminnassaan hyvää journalistista tapaa. Hyvän journalistisen tavan noudattamista valvoo tiedotusvälineiden perustama Julkisen sanan neuvoston.¹³⁹

Ei ole ammattimaista toimintaa pyytää rikoksen uhrilta haastattelua heti vapautumisen jälkeen, eikä hänen lähipiiriltään esimerkiksi jo kaappauksen aikana. Uhri ei pysty tekemään harkittua päätöstä haastattelun antamisesta, sillä hän on keskellä kriisiä. Uhrin näkökulma tapahtumaan ja mahdollinen selviytymistarina myöhemmin annetussa, asiallisessa haastattelussa voivat olla voimaannuttavia kokemuksia. Jotta uhrin otettaisiin paremmin huomioon, on yhteiskunnallisesti tärkeää kertoa rikoksen kohteen kokemuksista.¹⁴⁰

Lehdistötilaisuus heti Suomeen saavuttaessa oli erään haastateltavan mukaan kuin hänet olisi kaapattu uudelleen. Hän oli hyvin kriittinen siitä, että mediaa oli taas paikalla ja taas oli pitänyt jaksaa vastaila heidän kysymyksiinsä. Hän oli kokenut olevansa kuin koira talutusnuorassa.

Eräessä tapauksessa oltiin kiitollisia siitä, ettei paikalle ollut saapunut median edustajia. Haastatteluissa kerrottiin, että media oli tullut lähipiirin luokse, eikä viranomaisilla ollut siihen vaikutusmahdollisuuksia.

Yleisellä tasolla ulkomailla siepatut saavat arvostelua myös siitä, että operaatiot ovat hyvin kalliita. Maailmanlaajuinen, epämääräinen ja salamyhkäinen kidnappaus-teollisuuskeskustelu ja valtaviin lunnasrahojen esille tuominen aiheuttavat ehkä negatiivista suhtautumista uhria kohtaan.

5.4.1 Kansainväliset esimerkit mediasta

Parhailaan käynnissä olevan sieppaustapauksen aikana viranomaiset ja turvallisuusalan asiantuntijat pyytävät perheitä, ystäviä ja työnantajaa olemaan hiljaa ja välttämään tiedotusvälineitä. Ranskalaisen Aubenan strategia on pitää enemmän meteliä tapauksesta aiheuttaakseen painetta valtionjohtoon silläkin uhalla, että lunnasvaatimus kasvaa. Hänen mielestään mikään summa ei ole liikaa verrattuna siihen, että internetissä olevalla videolla näytetään jonkun kuolevan.¹⁴¹

¹³⁹ Helminen ym. 2014, 716

¹⁴⁰ Liukkonen 2017, 207–209.

¹⁴¹ Simon 2019, 33.

Kaappaajien uskotaan kohtelevan paremmin panttivankiaan, jos hän on median kautta yleisesti merkityksellinen. Heidän silmissään siepatun henki on silloin arvokkaampi.¹⁴²

Espanjassa lehdistö käyttäytyy vastuullisesti, kun viranomaiset pyytävät kaappaustapauksessa harkintakykyä. Mikään lehti ei ole rikkonut sopimusta, sillä heidän mielestään mikään jymyutinen ei ole sen arvoinen, että jonkun henki asetettaisiin vaaraan.¹⁴³

5.4.2 Asianomistajan oikeus puhua

Viranomaisohjeet olla hiljaa tapahtuneesta olivat sotineet haastateltujen näkemystä vastaan. Suositus viranomaisten tapaamisissa oli ollut pitää matalaa profiilia eikä medialle ollut saanut vastata mitään. Haastateltavat kertoivat tehneensä kaiken toisin kuin mitä oli suositeltu. Sisäinen paine oli pitänyt saada purettua. Oli koettu, että taas joku toinen määräsi heidän puolesta, kun viranomaiset olivat sanoneet käyvän huonosti, jos puhutaan liikaa. Hän oli ollut nyt vapaa ja sai mielestään puhua.

Asia saatetaan kokea ihan eri tavalla kuin viranomaisten kanta näyttäytyy. Eräs haastateltavista koki, että media oli käsitellyt hänen asiaansa hellästi. Eräälle haastateltavista oli erittäin tärkeää se, ettei hänen henkilöllisyytensä koskaan tullut julkiseksi, eikä lehdistö painostanut häntä.

5.5 Siepattuna olleen näkemys lähipiirinsä kokemuksista

5.5.1 Siepatun lähipiirin selvittäminen

Perhe, läheiset ja työnantaja ovat yksi poliisin tilanteen alussa selvitettäviä asioita. Väestötietojärjestelmä voi antaa täysin väärän tiedon siitä, kuka oikeasti on se kaikista tärkein ihminen siepatulle. Tietoja hankkiessaan viranomainen tekee töitä, mutta kaikesta huolimatta voi joskus olla, että ydinhenkilöiden henkilöllisyyttä ei saada selvitettyä.

Siepattuna olleiden lähipiiri oli selvitetty oikein, oli haastattelututkimuksen tulos. Viranomaiset olivat olleet yhteydessä juuri niihin henkilöihin, jotka tosiasiallisesti olivat haastateltujen lähiomaisia.

5.5.2 Poliisin yhteishenkilö lähipiirin tukena

Sieppaukset ovat hyvin erityislaatuisia, vakavia ja mahdollisesti pitkään jatkuvia rikoksia. On ensiarvoisen tärkeää, että rikoksen uhrin lähipiiriä huomioidaan viranomaisten laadukkaalla toiminnalla.

---

¹⁴² Simon 2019, 100.

¹⁴³ Simon 2019, 53.

Suomen poliisilla on ollut toimintamallina erilaisissa poliisi- ja rikostutkintatilanteissa eriyttää ryhmästä henkilö perheen ja lähipiirin yhteyshenkilöksi. Käyttämällä tiettyä kanavaa tiedon välitykseen osapuolilta toisille ei synny tulkintaeroja. Yhteyshenkilönä voidaan vaativissa kriisitilanteissa käyttää erikseen koulutettuja poliisin taktisia neuvottelijoita. Heiltä vaaditaan ilmiöistä kriisinkestävyttä, psyykkistä vahvuutta ja positiivista elämäkatsomusta. Kaappaustilanteissa ensisijaista on tiedon välittäminen. Lähipiirin täytyy pystyä luottamaan Suomen viranomaisiin ja viranomaisilla täytyy olla luottamus heihin.

Haastatteluissa sanottiin tietämättömyyden olleen kauheinta läheisille. Kaappauksen aikana viranomaiset olivat pitäneet jatkuvaa yhteyttä ja tiedon kerrottiin kulkeneen hyvin. Lähiomaiset olivat todella kokeneet tullessa huomioiduiksi, kuulluksi ja hienosti kohdelluiksi. Mitään negatiivista ei ollut tullut esille läheisten keskusteluista, he olivat olleet todella tyytyväisiä siitä, miten asiat oli hoidettu. Suomen viranomaisten sanottiin toimineen esimerkillisesti.

Uskottiin, että poliisilla on harkittua tietoa ja objektiivisuutta tuoda asioita lähiomaisten tietoon, ettei tiedon saanti ollut median varassa. Vaikka lähiomaiset olivat joutuneet elämään epätietoisuudessa, niin suora yhteys poliisiin oli helpottanut ja vähentänyt stressiä. Yhteyshenkilöiden roolia ja toimintaa korostettiin ja arvostettiin. Ilman tätä kontaktia lähiomaiset olisivat kokeneet tilanteen kuormittavampana.

Yhteydenpidon tarpeessa selkeästi erottuvat ihmisten yksilölliset persoonallisuudet. Ne, jotka ovat tarvinneet enemmän yhteydenpitoa, ovat olleet hyvin vaikuttuneita yhteysviranomaisen hyvästä huolenpidosta. Poliisin kerrottiin tehneen hyvää työtä ja siitä oltiin kiitollisia.

Koettiin hyvänä myös se, että poliisin yhteyshenkilö oli ollut paikalla kohdattaessa perhe ensimmäistä kertaa. Oli ollut positiivista, että poliisi oli ollut läsnä tasapainottava tekijänä, sillä kohtaamiseen oli liittynyt aitoja huolenaiheita. Haastatteluissa tuli myös esille, että joillekin poliisin yhteyshenkilönä toimiminen voi olla pelottava ajatus ja että joku muukin viranomaistaho voisi vastata siitä roolista.

5.5.3 Kansainväliset esimerkit lähipiirin kohtelusta

"Viranomaiset hiljentävät perheet ja ystävät. Ne kieltävät läheisiä puhumasta medialle, ystäville ja perheenjäsenille, ikuisesti", kertoo eräs Napoleonin haastattelema panttivankineuvottelija. Läheisten jättäminen neuvottelujen ulkopuolelle on väärä menettelytapa ja aiheuttaa katkeruutta vapautuksen tai siepatun kuoleman jälkeen.¹⁴⁴

Hallituksen edustaja syöttää perheille usein valheita tai oikeudellisia nokkeluuksia peitelläkseen, miten neuvotteluissa edetään. Vastuussa olevat ovat useimmiten tiedusteluorganisaatiosta, ulkoministeriöstä tai yleisesti byrokraatteja, joille panttivanki on

---

¹⁴⁴ Napoleoni 2017, 125.

poliittinen kauppatavara. Salassa pidettävät neuvottelut pitävät lunnassumman matalalla, mutta niiden täytyy tapahtua oikein, niin että kaapatun perhe saa olla mukana. Jos heidät pidetään ulkopuolella, tarkoittaa se sitä, että hallituksia suojellaan tarkistuksilta, että he ovat kohdelleet panttivankia kauppatavarana ja antaneet politiikan päättää hinnasta elävänä tai kuolleena.¹⁴⁵

Globaali 8000 työntekijän tanskalainen avustusjärjestö Danish Refugee Council (DRC) on kouluttanut omat kriisihallintaryhmät sieppaustapauksiin. Heidän toimintamallikseen on muodostunut kahden kehän malli, jossa sisäkehällä on neuvotteleva kriisinhallintatiimi ja ulkokehällä yhdyshenkilöt lähipiirille. Tämä kehien erottaminen on oleellista, sillä sisäkehällä liikkuu paljon huhuja ja kuulopuheita. Koska ihmismielelle on luonnollista luoda toivoa, voivat yhdyshenkilöt antaa vahingossa väärää tietoa perheelle.¹⁴⁶

Kaikkien valtioiden kriisiyksiköitä ei ole rakennettu samalla mallilla kuin esimerkiksi edellä mainitun avustusjärjestö DRC:n eikä niiden jäsenillä ole ehkä herkkyyttä perheiden traumaan. Yleisesti perheet saavat satunnaisesti tietoa, eivätkä silloin, kun jotain tärkeää tapahtuu. Kriisiyksiköt tekevät päätökset kaappauksen tilanteen kertomisesta lähipiirille, kun se on heidän mielestä turvallista tai viranomaiset kertovat silloin, kun heillä ei ole enää mahdollista tehdä muuta.¹⁴⁷

Toimintamalli monessa maassa on se, että viranomaiset kieltävät lähiomaisia kertomasta kenellekään sisäpiirin ulkopuolelle ulkomailla tapahtuneesta sieppauksesta. Näin oli myös tanskalaisen Daniel Ryen sieppaus Syyriassa. Lähipiiri oli pakotettu olemaan hiljaa kaappauksesta.¹⁴⁸ Tämä voi olla läheisille henkisesti erittäin raskasta.

Perheen edustaja on ollut yksi Obaman hallinnon julkistamista uusista sieppauksiin liittyvistä toiminnoista. Edustajan tehtävä on koordinoida kaikkia valtion tukitoimia läheisille. Yhteensovittamisen tarkoituksena on ollut varmistaa parempi kommunikaatio perheen suuntaan. Tavoite on ollut, että lähipiiri saa informaation oikea-aikaisesti ja täsmällisesti yhdellä suulla kerrottuna. Muutoksen tarkoituksena on ollut myös jakaa tiedustelutietoa lähiomaisille. Koordinaattori on läheisten puhemiehenä, kun viranomaiset tekevät päätöksiä heidän rakkaimmista tuoden keskipisteeseen heitä huolestuttavat seikat.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ Napoleoni 2017, 127–128.

¹⁴⁶ Napoleoni 2017, 125–126.

¹⁴⁷ Napoleoni 2017, 126.

¹⁴⁸ Damsgård 2016, 132.

¹⁴⁹ Newsome ym. 2018, 67.

6 LOPUKSI

”Koimme olevamme harvoja ja valittuja: meille oli annettu toinen mahdollisuus yrittää, toinen elämä – mikäli selviäisimme hengissä.”¹⁵⁰ Kirjoittavat 140 päivää siepattuina Jolon saarelle Filippiineillä olleet Risto Vahanen ja Seppo Fränti.

Jokaisella ihmisellä on yksiselitteisesti yhdenvertainen oikeus vapauteen ja elämään. Siepatun itsekunnioitus, vapaus ja kaikki kontrolli omasta elämästä on riistetty. Hän elää jatkuvan psyykkisen, seksuaalisen ja fyysisen uhan ja kuolemanpelon keskellä. Ihmisoikeudet, perusoikeudet ja uhrin oikeudet on todella oltava yhdenvertaisia. Viranomaisten ja erityisesti poliisin vastuu on merkittävä, jos vahvimpana suojeluobjektina on Suomen kansalaisen hengen turvaaminen, myös maan rajojen ulkopuolella.

Opinnäytetyössäni olen kiinnittänyt huomiota sen tutkimuseettisyyteen välttämällä tieteellistä vilppiä ja huomioimalla työni aiheen poliittisen ja toiminnallisen ehdottomat salassapitosäännöt. Lisäksi näihin tapauksiin liittyy todelliset ja olennaiset perus- ja ihmisoikeuksien suojan vaatimukset.

Olen tuonut esille eettisesti arkaluonteisen asian. Ulkomailla tapahtuneet vapautteen kohdistuneet rikokset ovat moniulotteisia ja kansainvälisesti herkkiä. Kaappaukset liittyvät panttivankien lunnaiden maksamiseen, mutta ne voivat olla myös poliittisia rikoksia.

Aineistonkeruu rikoksen uhreilta oli myös eettinen kysymys. Mahdollisesti traumatisoituneiden, hyvin poikkeuksellisen vakavan rikoksen uhrien haastattelemisen tutkimukseen oli tehtävä äärimmäisen sensitiivisesti.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenäni oli neuvottelujen ja lunnaiden maksamisen suhteesta oikeudesta elämään. Tutkimuksessani selvisi, että kansainvälisenä käytäntönä on neuvotella rikollisten tahojen kanssa, jotka haluavat jotain vastineeksi siepatun vapaudesta. Oikeus elämään painottui tutkimuksessani velvoittavampana lunnaiden maksamisen ja maksamattomuuden rajapintaa tutkittaessa.

Kysymys lunnaiden maksamisesta on niin vaikea, ettei niitä täysin kieltävää kansainvälistä sopimusta ole neuvoteltu. Kansainväliset päätöslauselmat, pakotteet ja linjaukset asettavat kuitenkin rajoituksia lunnaiden maksamiselle. Pelkästään Eurooppalaisilla valtioilla on hyvin erilaisia toimintamalleja ulkomailla siepattujen kansalaistensa vapauttamiseksi. Globaalilla poliittisella ilmapiirillä on myös vaikutuksia yksittäisen siepatun ihmisen kohtaloon. Täysin normaalia maailmanlaajuista yritysten riskienhallintaa on ottaa kidnappaus- ja lunnasvakuutuksia työntekijöilleen.

Tutkimuksessa tuli esille myös se käsitys, että maksamalla rikollisille tai terroristeille rahoitetaan heidän toimintaansa. Rikollinen kehä ei pääty koskaan ja kidnappausteollisuus kukoistaa. Lunnaiden maksaminen on moraalisesti epäeettistä, mutta kaapatulle henkilölle se usein tarkoittaa elämän jatkumista tai kuolemaa.

---

¹⁵⁰ Vahanen & Fränti 2001, 217.

Toisena tutkimuskysymyksenäni oli se, miten näin poikkeuksellisen rikoksen uhri kokee viranomaistoiminnan. Kaikilla rikoksen kohteeksi joutuneilla on oltava yhdenvertainen oikeus viranomaiskohteluun, niin yhteiskunnallisesti huono-osaisten kuin niiden kaikista parhaiten toimeentulevien. Viranomaiskoneiston ei ole syytä langeta mielikuvaan ideaaliuhrista, joka olisi toimintatavoiltaan moitteeton. Viranomaisten on toimittava aina yhtä päämäärätietoisesti. Operatiivisten päätösten on oltava harkittuja ja perusteltuja siinäkin tapauksessa, että rikoksen kohteella ei olisi lähipiiriä eikä työnantajaa.

Poliisilla on vastuu kansalaisten turvallisuudesta ja sen tulee vastuunsa ylpeydellä kantaa. Organisaatiossa on oltava erityisasiantuntemusta ja kriisinkestävyyttä määrältään vähäisiin, mutta vaativiin tapauksiin.

Haastattelun tuloksena tässä tutkimuksessa esille muun muassa näitä tärkeitä näkökulmia viranomaisten toiminnan suuntaamiseksi:

- Tiedottamisessa on noudatettava varovaisuusperiaatetta.
- Viranomaisten on hyvin huolellisesti harkittava sitä, onko aiheellista järjestää minkäänlaista tervetuloilaisuutta Suomeen saavuttaessa.
- Järjestelyjen, aikataulutuksen ja etukäteen tehtyjen valmistelujen prosessi on koettu viranomaisprosessin tärkeimpänä tehtävänä. Oikeudettoman vapaudenriiston kohde on ollut täysin ilman päätäntävaltaa omaan elämäänsä. On oleellista, että juuri vapautettua henkilöä autetaan kaikessa päätöksenteossa.
- Heti vapautumisen jälkeen tärkeäksi asiaksi nousi mahdollisuus saada tasata tunteitaan muutaman päivän ajan, ennen lähipiirin kohtaamista. Terveystuollon tarkistukset ja psyykkisen hoidon aloittaminen heti ovat myös oleellisia.
- On huomionarvoista, että kaappaustilanteita hoitavat ovat tosiasiallisesti päteviä, perehtyneitä ja kokeneita. Viranomaisten tunteiden hallinta on äärettömän tärkeässä osassa. Vaikka poliisilta odotetaan empaattisuutta, tulee hänen ensisijaisesti osoittaa kriisinkestävyyttä. Rikoksen uhri ei uskalla kertoa rehellisesti tapahtumista, jos hän aistii, että vastaanottaja hätkähtää niistä. Poliisilta ja muilta rikoksen kohteen kanssa tekemissä olevilta vaaditaan ammattitaitoa.
- Vapautumisen jälkeen kaapatulle olisi oleellista saada tukihenkilö paikan päälle. Poikkeuksellisen vakavan rikoksen uhrin oikeuksista olisi erittäin tärkeä, mahdollisuuksien mukaan, huolehtia myös Suomen rajojen ulkopuolella. Rikoksen asianomistajalle mahdolliseen rikosoikeudelliseen prosessiin liittyvät toimenpiteen kohdemaassa voivat olla hyvin epäselviä.
- Avustajan tarve kuulusteluissa on keskeinen. Ensisijaista on se, etteivät esitutkinta-viranomaisen toimet aiheuta lisätraumaa vapautetulle tai hänen lähipiirilleen.
- Viranomaisten yhteydenpito heidän läheisiin sieppauksen aikana on perustavanlaatuinen tärkeää. Tutkimuksesta on keskeistä havainnoida, että Suomen poliisin toimintamalli olla läheisessä ja tiiviissä kontaktissa lähipiiriin on ollut onnistunutta.

Seuraavien tutkimusten varaan jää paljon todella mielenkiintoisia tutkimuskysymyksiä. Tämän tutkimuksen myötä olen oppinut sieppaustapausten operaatioista kansainvälisessä kontekstissa. Lisäksi osaamiseni lainsäädännöstä ja rikoksen uhrikokemuksista on laajentunut.

”Olet voittanut, jos siepattu vapautuu”.¹⁵¹

---

¹⁵¹ Aubenas 2019, viitattu teoksessa: Simon 2019, 34.

OIKEUSKIRJALLISUUS

Anttila, Pirkko. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta, 2014: Luettavissa: <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta>. Luettu 23.9.2019.

Christianson, Sven Å. & Freij, Ingrid & von Vogelsang, Eva 2007: Searching for Offenders' Memories of Violent Crimes. Teoksessa: Offenders' Memories of Violent Crimes. Christianson, Sven Å. (toim.) West Sussex, John Wiley & Sons, Ltd, 3 – 35.

Concannon, Diana M. & Fain, Bruce & Fain, Dianna & Honeycutt Alan B. & Price-Sharps, Jana & Sharps, Matthew 2008: Kidnapping. An Investigator's Guide to Profiling. Burlington, Elsevier.

Constellis, Crisis Management and Response Services, Kidnapp and Ransom Insight Global Summary, July 2019 Report. Luettavissaa: https://constellis-production-tmp.s3.amazonaws.com/uploads/document/file/118/CONSTELLIS_CONFIDENTIAL_-_Global_Kidnap_for_Ransom_Report_-_July_2019.pdf. Luettu 1.10.2019.

Control Risks, Special Risks Analysis, 2018 kidnappning trends in review. Luettavissa: <https://www.controlrisks.com/our-thinking/insights/reports/2018-kidnapping-trends-infographic>. Luettu 1.10.2019.

Damsgård, Puk 2016: The ISIS Hostage. One Man's True Story of 13 Months in Captivity. London, Atlantic Books.

Duodecim 2015 / 6. Käypä hoito – suositus. Traumaperäinen stressihäiriö. Luettavissa: <https://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo12164.pdf>. Luettu 28.9.2019.

European Network of Advisory Teams, EuNAT, Europol 2017: Prevention and Coping Strategies, Kidnapping, Hostage Taking, Extortion, Attacks. Berlin, Bundeskriminalamt. Luettavissa: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/prevention-and-coping-strategies-kidnapping-hostage-taking-extortion>. Luettu 1.4.2019.

Fahsing, Ivar A. 2016: The Making of an Expert Detective. Thinking and Deciding in Criminal Investigation. Avhandling, Göteborgs Universitet, Psykologiska institut.

Financial Action Task Force, FATF Report 2011. Organized Maritime Piracy and Related Kidnapping for Ransom, July 2011. Luettavissa: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/organised%20maritime%20piracy%20and%20related%20kidnapping%20for%20ransom.pdf>. Luettu 25.2.2019.

Garratt Jessica, Hostage Internationalin koordinaattori. Puhelinkeskustelu 2.4.2019.

Granroth, Crista 2017: ”Onks se ihan varmaan kuollu?” Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyntutkimuksen trendit tutkimuksen valossa. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Haapasalo, Jaana 2017: Kriminaalipsykologia. 2. uudistettu painos. Jyväskylä, PS-kustannus.

Heiskanen, M. 2010: Trends in police recorded crime. In S. Harrendorf, M. Heiskanen & S. Malby (Eds.), International statistics on crime and justice (pp. 21-47). Helsinki, Finland: HEUNI.

Helminen, Klaus & Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko 2014: Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki, Talentum.

Helminen, Klaus & Kuusimäki, Matti & Rantaeskola, Satu 2012: Poliisilaki. Helsinki, Talentum.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki, Tammi.

Honkatukia, Päivi 2011: Uhrin rikosprosessissa - haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 252. Helsinki. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152425/252_Honkatukia_2011.pdf?sequence=2. Luettu 23.8.2019.

Howitt, Dennis 2018: Introduction to Forensic and Criminal Psychology. 6th edition. New York, Pearson.

Jalosalmi, Henna-Maria 2016: Suomen poliisin taktinen neuvottelu. Neuvottelijoiden käsityksiä ja kokemuksia vuorovaikutusilmiöstä. Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Pro gradu -työ.

Juuti, Pauli 2013: Jaetun johtaajuuden taito. Jyväskylä, PS-kustannus.

Kaukoranta, Päivi 2019: Ulkoministeriön ulkoasiainneuvos ja suurlähettiläs. Sähköposti 11.2.2019.

Kjällman, Petra 2017: Uhritutkimus. Teoksessa: Rikoksen uhrin käsikirja. Åberg, Leena-Kaisa (toim.). 3.painos. Juva, PS-Kustannus. 225 – 228.

Kotimaisten kielten keskus 2019: Puhelinkeskustelu 11.2.2019.

Lecklin, Olli & Laine, Risto O. 2009: Laadunkehittäjän Työkalupakki, Innovatiivisen johtamisjärjestelmän rakentaminen. Helsinki, Talentum.

Lillrank, Paul 2003: Laadun filosofia, tekniikka ja johtaminen tietoyhteiskunnassa. Helsinki, Otava.

Liukkonen, Sami 2017: Rikoksen uhrin asema mediassa. Teoksessa: Rikoksen uhrin käsikirja. Åberg, Leena-Kaisa (toim.). 3.painos. Juva, PS-Kustannus. 207 – 209.

Loertscher, Seth & Milton, Daniel 2015: Held Hostage: Analyses of Kidnapping Across Time and Among Jihadist Organizations. The Combating Terrorism Center at West Point. The United States Military Academy.

Lumijärvi, Ismo & Jylhäsaari, Jussi 2000: Laatujohtaminen ja julkinen sektori. Helsinki, Gaudeamus.

Maistraatit. Luettavissa: <https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/holhoustoimenpalvelut.html>. Luettu 9.9.2019.

Maxfield, Michael G. & Babbie, Earl 1995: Research Methods for Criminal Justice and Criminology. Belmont, Wadsworth Publishing Company.

McMains, Michael J. & Mullins, Wayman C. 2016: Crisis Negotiations. Managing Critical Incidents and Hostage Situations in Law Enforcement and Corrections. 5th edition. London, Routledge.

Mellon, Christopher & Bergen, Peter & Sterman, David 2017: To Pay Ransom or Not to Pay Ransom? An Examination of Western Hostage Policies. Washington, New America. Luettavissa: <https://www.newamerica.org/international-security/policy-papers/pay-ransom-or-not/>. Luettu 26.9.2019.

Mölsä, Mika 2010: Operaatio Ullakko. Miten poliisi selvitti miljoonaperijätteren sieppauksen. Helsinki, Crime Time.

Napoleoni, Loretta 2017: Kidnappingsindustri. Lettland, Fri Tanke förlag.

Newsome, Bruce Oliver & Stewart, W. James & Mosavi, Aarefah 2018: Countering New(est) Terrorism. Hostage-Taking, Kidnapping, and Active Violence – Assessing, Negotiation, and Assaulting. London, CRC Press.

Nieminen, Tommi. Helsingin Sanomat 26.5.2013. Luettavissa: <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002641137.html> luettu 1.10.2019

NYA International – Crisis Prevention and Response, 2016. Global Threat Map 2017. Luettavissa: <https://presswire.com/pr/nya/2342344324.pdf>. Luettu 1.10.2019.

NYA Risk – Crisis Management and Response, 2018: Kidnap for Ransom Global Trends 2017. Luettavissa: <https://www.aig.dk/content/dam/aig/emea/denmark/documents/k-r-trends2017-nya.pdf>. Luettu 1.10.2019.

Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja, 13 / 2015. Lainsäädännöstä hyviin käytäntöihin - esitys rikoksen uhrin aseman kehittämiseksi. Uhripoliittisen toimikunnan loppuraportti.

Parviainen, Johanna & Kortosalmi, Leo & Rantaeskola, Satu 2014: Yleiset säännökset. Teoksessa: Poliisilaki – Kommentaari, oppikirjat 23. Rantaeskola, Satu (toim.). Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.

Phillips, Everard M. 2011: Pain, suffering, and humiliation: The systematization of violence in kidnapping for ransom. Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 20, 845 - 869.

Rantaeskola, Satu 2019: Rikos ja rikosprosessi. Sastamala, Warelia.

Rasmussen, Maria 2017: Terrorist Learning: A Look at the Adoption of Political Kidnappings in Six Countries, 1968 - 1990, *Studies in Conflict & Terrorism*, 40:7, 539-556.

Rautaheimo, Juha 2019: Hermo, murharyhmän mies. Helsinki, Kustannusyhtiö Siltala.

Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka, Anna 2009: Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV: kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. 2. vedos. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Saukoniemi, Teemu & Rantaeskola, Satu 2014: Erinäiset säännökset. Teoksessa: Esitutkintalaki – Kommentaari, oppikirjat 21. Rantaeskola, Satu (toim.). Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.

Schmid, Alex P. & Flemming, P. 2010: Quantitative and qualitative aspects of kidnapping and hostage negotiation. Teoksessa: Faure, Guy Olivier & Zartman, William I. (toim.). *Negotiating with Terrorists. Strategy, tactics, and politics*. London, Routledge. 47 – 68.

Simon, Joel 2019: We Want to Negotiate, The Secret World of Kidnapping, Hostages, and Ransom. New York, Columbia Global Reports.

Sisäasiainministeriö, Poliisiosasto 1996: Tapaus Larha. Lahden poliisioperaatio piirittäjien itsenä kertomana koulutuskäyttöön. Helsinki, Edita.

Thompson, Leroy 2001: Hostage Rescue Manual. Tactics of The Counter-Terrorist Professionals. London, Greenhill Books.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki, Tammi.

Ulkoministeriö, Konsuliasioiden yksikkö, matkustaminen 2019. Luettavissa: <https://um.fi/matkustaminen>. Luettu 30.9.2019.

Vahanen, Risto & Fränti, Seppo 2001: Jolo, 140 päivää panttivankeina viidakossa. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, Henna 2015: Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä, PS-kustannus.

Åberg, Leena-Kaisa 2017: Terrorismi ja joukkosurmat. Teoksessa: Rikoksen uhrin käsikirja. Åberg, Leena-Kaisa (toim.). 3.painos. Juva, PS-Kustannus. 97–100.

VIRALLISET LÄHTEET JA KÄYTETTY LAINSÄÄDÄNTÖ

Afrikan unionin kannanotto. Luettavissa: https://au.int/sites/default/files/decisions/9560-assembly_en_1_3_july_2009_auc_thirteenth_ordinary_session_decisions_declarations_message_congratulations_motion_0.pdf. Luettu 14.2.2019

EU:n neuvoston asetus (EY) 881/2002

EU:n neuvoston asetus (EU) 753/2011

EU:n neuvoston päätelmät. Luettavissa: <https://www.consilium.europa.eu/media/28038/143318.pdf>. Luettu 14.2.2019

Hallituksen esitys eduskunnalle konsulipalvelulaiksi ja ulkoasianhallinnosta annetun lain 6 ja 8 §:n kumoamisesta 283/1998

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 66 / 2015

Hallituksen esitys eduskunnalle oikeusapulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi 132/1997

Hallituksen esitys eduskunnalle sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi 107 / 2016

Konsulipalvelulaki 22.4.1999 / 498

Laki holhoustoimesta 1.4.1999 / 442

Rikoslaki 19.12.1889 / 39

Suomen perustuslaki 11.6.1999 / 731

Terrorismin rahoituksen torjumista koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 74/2002).

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1267(1999)

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2133 (2014)

LIITTEET

Haastattelurunko

Haastattelurunko

Alkutiedot haastateltavasta ja tapauksesta, jolloin hän oli siepattuna ulkomailla

Teema 1. Siepattuna olleen henkilön itsensä kokemukset omasta tilanteestaan.

Kerro siitä, miten koet, että Suomen viranomaisten ovat toimineet hyväksesi:

- 1. Sieppauksen aikana**
- 2. Heti vapautumisen jälkeen**
- 3. Tullessasi takaisin Suomeen**
- 4. Sieppauksen jälkeen lähiviikkoina / lähikuukausina**
- 5. Sieppauksen jälkeen pidemmän, ajan kuluttua**

Teema 2. Siepattuna olleen henkilön näkemys hänen lähipiirinsä kokemuksista.

Kerro siitä, miten koet, että Suomen viranomaiset ovat tukeneet lähipiiriäsi:

- 6. Sieppauksen aikana**
- 7. Heti vapautumisen jälkeen**
- 8. Tullessasi takaisin Suomeen**
- 9. Sieppauksen jälkeen lähiviikkoina / lähikuukausina**
- 10. Sieppauksen jälkeen pidemmän, ajan kuluttua**

Suomen poliisin ja muiden viranomaisten toiminta ulkomailla tapahtuneen kaappauksen yhteydessä - onko jotakin muuta mitä haluaisit tuoda asiassa esille?

Salassapidon tarpeellisuus:

- Onko haastattelun yhteydessä keskusteltu jotakin sellaista, jonka koet salassa pidettävänä?**
- Miten suhtaudut nimesi käyttämiseen tutkimuksen yhteydessä?**